

Grondwettelijk Hof

**Arrest nr. 79/2026
van 25 juni 2026
Rolnummer : 8459**

In zake : het beroep tot vernietiging van het programmadecreet van de Franse Gemeenschap van 11 december 2024 « houdende diverse bepalingen betreffende Onderwijs, Schoolgebouwen, Onderzoek en Cultuur », ingesteld door de vzw « Centre d'accueil et d'information jeunesse de Bruxelles » en anderen.

Het Grondwettelijk Hof,

samengesteld uit de voorzitters Pierre Nihoul en Joséphine Moerman, en de rechters Thierry Giet, Michel Pâques, Yasmine Kherbache, Danny Pieters, Sabine de Bethune, Emmanuelle Bribosia, Magali Plovie en Frank Flerackers, bijgestaan door griffier Frank Meersschaut, onder voorzitterschap van voorzitter Pierre Nihoul,

wijst na beraad het volgende arrest :

I. Onderwerp van het beroep en rechtspleging

Bij verzoekschrift dat aan het Hof is toegezonden bij op 8 april 2025 ter post aangetekende brief en ter griffie is ingekomen op 10 april 2025, is beroep tot vernietiging van het programmadecreet van de Franse Gemeenschap van 11 december 2024 « houdende diverse bepalingen betreffende Onderwijs, Schoolgebouwen, Onderzoek en Cultuur » (bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 9 januari 2025) ingesteld door de vzw « Centre d'accueil et d'information jeunesse de Bruxelles », de vzw « Oproep voor een democratische school », de vzw « Ligue des Droits de l'Enfant » en de vzw « RedFox », bijgestaan en vertegenwoordigd door mr. Loïca Lambert, mr. Annelies Nachtergaele en mr. Leïla Lahssaini, advocates bij de balie te Brussel.

Bij hetzelfde verzoekschrift vorderden de verzoekende partijen eveneens de schorsing van hetzelfde programmadecreet. Bij het arrest nr. 98/2025 van 26 juni 2025 (ECLI:BE:GHCC:2025:ARR.098), bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 4 september 2025, heeft het Hof de vordering tot schorsing verworpen.

De Franse Gemeenschapsregering, bijgestaan en vertegenwoordigd door mr. Jérôme Sohier en mr. Aude Valizadeh, advocaten bij de balie te Brussel, heeft een memorie ingediend, de verzoekende partijen hebben een memorie van antwoord ingediend en de Franse Gemeenschapsregering heeft ook een memorie van wederantwoord ingediend.

Bij beschikking van 22 april 2026 heeft het Hof, na de rechters-verslaggevers Magali Plovie en Willem Verrijdt te hebben gehoord, beslist dat de zaak in staat van wijzen was en de dag van de terechtzitting bepaald op 20 mei 2026.

Op de openbare terechtzitting van 20 mei 2026 :

- zijn verschenen :
- . mr. Annelies Nachtergaele en mr. Leïla Lahssaini, voor de verzoekende partijen;
- . mr. Jérôme Sohier, voor de Franse Gemeenschapsregering;
- hebben rechter-verslaggeefster Magali Plovie en rechter Danny Pieters, verslaggever ter vervanging van rechter-verslaggever Willem Verrijdt, verslag uitgebracht;
- zijn de voornoemde advocaten gehoord;
- is de zaak in beraad genomen.

De bepalingen van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof met betrekking tot de rechtspleging en het gebruik van de talen werden toegepast.

II. *In rechte*

- A -

Ten aanzien van het belang

A.1. De verzoekende partijen menen dat zij beschikken over het vereiste belang om de vernietiging te vorderen van het programmadecreet van de Franse Gemeenschap van 11 december 2024 « houdende diverse bepalingen betreffende Onderwijs, Schoolgebouwen, Onderzoek en Cultuur » (hierna : het programmadecreet van 11 december 2024), aangezien dat programmadecreet, voor een aantal jongeren van wie zij de belangen behartigen, de toegang tot bepaalde studiejaren in het kwalificatieonderwijs beperkt.

A.2. De Franse Gemeenschapsregering doet gelden dat de bestreden bepalingen de toegang tot een zevende jaar van het technisch kwalificatieonderwijs en van het beroepsonderwijs hervormen. Dat zevende jaar, dat is gesitueerd na de derde graad, valt evenwel buiten de leerplicht en wordt in beginsel enkel gevolgd door meerderjarige leerlingen. Verenigingen wier statutair doel bestaat in het behartigen van de belangen van leerplichtige jongeren of minderjarigen, beschikken bijgevolg niet over het vereiste belang.

Ten aanzien van de middelen

A.3.1. De verzoekende partijen leiden een eerste middel af uit de schending, door de artikelen 16, 17, 18, 19 en 67 van het programmadecreet van 11 december 2024, van de artikelen 10, 11 en 24, § 3, van de Grondwet, al dan niet in samenhang gelezen met artikel 2 van het Eerste Aanvullend Protocol bij het Europees Verdrag voor de

rechten van de mens (hierna : het Eerste Aanvullend Protocol), met de artikelen 2, lid 1, 4 en 13 van het Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten, met artikel 28 van het Internationaal Verdrag inzake de rechten van het kind en met de algemene beginselen van rechtszekerheid, gewettigd vertrouwen en *standstill*.

In een eerste onderdeel doen de verzoekende partijen gelden dat de beperkingen van de toegang tot het zevende jaar van het technisch kwalificatieonderwijs en tot het zevende jaar van het beroepsonderwijs waarin de bestreden bepalingen voorzien, het door artikel 24, § 3, van de Grondwet gewaarborgde recht op onderwijs, dat zich niet beperkt tot de leerplicht, schenden zonder dat daarvoor een redelijke verantwoording bestaat. De bestreden bepalingen schenden ook het in die grondwetsbepaling vervatte wettigheidsbeginsel, aangezien zij onduidelijk en onvoorzienbaar zijn.

In een tweede onderdeel voeren de verzoekende partijen aan dat de verplichting, voor de leerlingen die niet langer toegang hebben tot een zevende jaar in het technisch kwalificatieonderwijs of in het beroepsonderwijs, om zich te wenden tot een ander onderwijstype, bijvoorbeeld het volwassenenonderwijs, een onverantwoorde aanzienlijke achteruitgang van het beschermingsniveau van hun recht op onderwijs vormt. De aangeklaagde achteruitgang is des te aanzienlijker daar hij gepaard kan gaan met het verlies van het statuut van student, en dus met het verlies van het recht op kinderbijslag.

In een derde onderdeel doen de verzoekende partijen gelden dat de beperkingen van de toegang tot het zevende jaar van het technisch kwalificatieonderwijs of van het beroepsonderwijs ook een onverantwoorde aanzienlijke achteruitgang van het beschermingsniveau van het recht van de leerlingen op onderwijs uitmaken, aangezien die zich, om eenzelfde opleidingsniveau te bereiken, zullen moeten wenden tot betalende opleidingen in andere onderwijstypes, hetgeen hen blootstelt aan hoge kosten. Die kosten kunnen een financiële belemmering vormen voor de voortzetting van hun opleidingstraject, zoals blijkt uit het feit dat de circulaire nr. 9537 van 25 juni 2025 met als opschrift « Mesures d'accompagnement des apprenants, des membres du personnel, des établissements de l'Enseignement secondaire de plein exercice et en alternance et des établissements de l'Enseignement pour Adultes dans le cadre de la réorientation des élèves déjà diplômés de l'enseignement secondaire obligatoire ou en alternance (7e TQ et 7e P), en ce compris règles générales relatives aux mises en disponibilité et perte de charge » (« Begeleidende maatregelen voor cursisten, personeelsleden, inrichtingen van het secundair onderwijs met volledig leerplan en van het alternerend secundair onderwijs en inrichtingen van het volwassenenonderwijs in het kader van de heroriëntering van leerlingen die reeds over een diploma beschikken van het secundair leerplichtonderwijs of van het alternerend secundair onderwijs (7e jaar TK en 7e jaar B), met inbegrip van algemene regels betreffende de terbeschikkingstellingen en het verlies van een opdracht » (eigen vertaling)) voorziet in een tijdelijke vrijstelling van het inschrijvingsgeld in het volwassenenonderwijs.

A.3.2. De Franse Gemeenschapsregering doet gelden dat de bestreden bepalingen noch het recht op leerplichtonderwijs (aangezien zij hoofdzakelijk meerderjarige personen raken), noch het behalen van het getuigscrift hoger secundair onderwijs (hierna : het GHSO) aantasten. Zij schaffen evenmin het recht van alle leerlingen op het voortzetten van hun opleiding af, maar beperken zich ertoe de toegang tot bepaalde richtingen af te bakenen, door tevens erin te voorzien dat leerlingen die in bepaalde gegroepeerde basisopties zijn ingeschreven, de toegang tot een zevende jaar zullen behouden. Ten slotte brengen de bestreden bepalingen geen enkele achteruitgang van het niveau van sociale bescherming met zich mee, aangezien zij de leerlingen geen toegang tot een certificerende opleiding ontzeggen. Gesteld dat toch een achteruitgang wordt vastgesteld, is die niet aanzienlijk, omdat de leerlingen die niet langer toegang hebben tot het zevende jaar van het technisch kwalificatieonderwijs of van het zevende jaar beroepsonderwijs, een alternatieve opleiding kunnen volgen, bijvoorbeeld in het volwassenenonderwijs, die de leerlingen, hoewel daarvoor effectief moet worden betaald, slechts aan zeer geringe kosten blootstelt.

De Franse Gemeenschapsregering voert bovendien aan dat de bestreden bepalingen voldoende duidelijk zijn en dat de draagwijdte ervan, voor zover als nodig, kan worden verduidelijkt door middel van de circulaire nr. 9395 van 19 december 2024 « explicative de mesures contenues dans le Décret-programme portant diverses dispositions relatives à l'Enseignement, aux Bâtiments scolaires, à la Recherche et à la Culture » (« waarbij uitleg wordt verschaft over de maatregelen die zijn vervat in het Programmadecreet houdende diverse bepalingen betreffende Onderwijs, Schoolgebouwen, Onderzoek en Cultuur » (eigen vertaling), hierna : de circulaire nr. 9395).

A.4.1. De verzoekende partijen leiden een tweede middel af uit de schending, door de artikelen 16, 17, 18, 19 en 67 van het programmadecreet van 11 december 2024, van artikel 24, § 1, van de Grondwet, al dan niet in samenhang gelezen met artikel 9 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens, met artikel 2 van het Eerste Aanvullend Protocol, met artikel 13 van het Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele

rechten, met artikel 18 van het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten en met de artikelen 14 en 28 van het Internationaal Verdrag inzake de rechten van het kind. De verzoekende partijen voeren in essentie aan dat de beperkingen van de toegang tot het zevende jaar van het technisch kwalificatieonderwijs en van het beroepsonderwijs aan sommige leerlingen de mogelijkheid ontzeggen om hun schooltraject te volgen in onderwijs dat steunt op een al dan niet confessionele levensbeschouwing van hun keuze, hetgeen afbreuk doet aan hun vrijheid van onderwijs.

A.4.2. De Franse Gemeenschapsregering zet uiteen dat de ter ondersteuning van het middel aangevoerde bepalingen geen onvoorwaardelijk recht inhouden op een exhaustief aanbod dat alle mogelijke richtingen en opties omvat, en zulks nog minder buiten het kader van het leerplichtonderwijs. Het loutere feit dat de bestreden bepalingen sommige leerlingen ertoe kunnen brengen hun opleiding voort te zetten in onderwijs dat steunt op een levensbeschouwing die niet exact overeenstemt met de hunne, kan geen schending van hun vrijheid van onderwijs uitmaken.

A.5.1. De verzoekende partijen leiden een derde middel af uit de schending, door de artikelen 16, 17, 18, 19 en 67 van het programmadecreet van 11 december 2024, van de artikelen 10, 11 en 24, §§ 3 en 4, van de Grondwet, al dan niet in samenhang gelezen met artikel 14 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens, met artikel 2 van het Eerste Aanvullend Protocol, met de artikelen 2, leden 1 en 2, en 13 van het Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten, met de artikelen 2, lid 2, 3 en 28 van het Internationaal Verdrag inzake de rechten van het kind en met de algemene beginselen van rechtszekerheid, gewettigd vertrouwen en *standstill*.

In een eerste onderdeel doen de verzoekende partijen gelden dat de toepassing van het bestreden programmadecreet, vanaf het schooljaar 2025-2026 en zonder overgangsbepaling, een verschil in behandeling teweegbrengt dat niet redelijk verantwoord is tussen, enerzijds, de leerlingen die hun zevende jaar van het technisch kwalificatieonderwijs of van het beroepsonderwijs hebben aangevangen vóór de inwerkingtreding van het decreet en, anderzijds, de leerlingen die hun zevende jaar van het technisch kwalificatieonderwijs of van het beroepsonderwijs niet hebben aangevangen op de datum van de inwerkingtreding van het decreet, maar die hun traject binnen die onderwijsvormen waren begonnen teneinde zich ervoor in te schrijven.

In een tweede onderdeel voeren de verzoekende partijen aan dat de bestreden bepalingen een verschil in behandeling teweegbrengen dat niet redelijk verantwoord is tussen, enerzijds, de leerlingen die zijn ingeschreven in het doorstromingsonderwijs, die toegang hebben tot een zevende jaar in diezelfde onderwijsvorm, en, anderzijds, de leerlingen die zijn ingeschreven in het technisch kwalificatieonderwijs, die geen toegang meer hebben tot een zevende jaar in diezelfde onderwijsvorm.

In een derde onderdeel voeren de verzoekende partijen aan dat de bestreden bepalingen een verschil in behandeling teweegbrengen dat niet redelijk verantwoord is tussen, enerzijds, de leerlingen die zijn ingeschreven in het technisch kwalificatieonderwijs, die geen toegang meer hebben tot het zevende jaar in diezelfde onderwijsvorm, en, anderzijds, de leerlingen die zijn ingeschreven in het doorstromingsonderwijs, die toegang hebben tot een zevende jaar in het technisch kwalificatieonderwijs, aangezien zij per definitie geen kwalificatiegetuigschrift hebben behaald.

In een vierde onderdeel voeren de verzoekende partijen aan dat de bestreden bepalingen de leerlingen die zijn ingeschreven in het gewoon onderwijs en de leerlingen die zijn ingeschreven in het gespecialiseerd onderwijs, op dezelfde wijze behandelen, zonder dat daarvoor een redelijke verantwoording bestaat. Geen enkele leerling zal immers toegang hebben tot een zevende jaar van het technisch kwalificatieonderwijs of van het beroepsonderwijs. Alle leerlingen zullen dus worden doorgestuurd naar het volwassenenonderwijs, terwijl de leerlingen die zijn ingeschreven in het gespecialiseerd onderwijs, specifieke pedagogische noden hebben waaraan het volwassenenonderwijs niet kan tegemoetkomen.

A.5.2. Wat het eerste, het tweede en het vierde onderdeel van het derde middel betreft, is de Franse Gemeenschapsregering van mening dat de beoogde categorieën van personen zich niet in vergelijkbare situaties bevinden. Wat het derde onderdeel betreft, doet zij gelden dat het verschil in behandeling berust op een objectief criterium, namelijk het feit dat de betrokken leerlingen al dan niet houder zijn van een kwalificatiegetuigschrift.

A.6.1. De verzoekende partijen leiden een vierde middel af uit de schending, door de artikelen 16, 17, 18, 19 en 67 van het programmadecreet van 11 december 2024, van de artikelen 10, 11, 22 en 24 van de Grondwet, al dan niet in samenhang gelezen met artikel 8 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens, met artikel 17 van het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten, met artikel 16 van het Internationaal

Verdrag inzake de rechten van het kind en met artikel 10 van het Europees Sociaal Handvest. Zij voeren aan dat het bestreden decreet afbreuk doet aan het levensproject van de leerlingen die hun schooltraject hebben gekozen met het oog op een inschrijving in het zevende jaar van het technisch kwalificatieonderwijs of van het beroepsonderwijs, aangezien die laatstgenoemden niet langer toegang ertoe zullen hebben. Bijgevolg doet het programmadecreet van 11 december 2024 op onverantwoorde wijze afbreuk aan hun recht op eerbiediging van het privé- en gezinsleven, waartoe een dergelijk levensproject behoort.

A.6.2. De Franse Gemeenschapsregering zet uiteen dat de aangevoerde beperkingen van het recht op eerbiediging van het privé- en gezinsleven passen in een welbepaald wettelijk kader, waarbij een legitiem doel wordt nagestreefd dat erin bestaat het opleidingsaanbod te rationaliseren en leerlingen die reeds houder zijn van een diploma, de weg te wijzen naar onderwijs dat is aangepast aan hun profiel. Die beperkingen zijn bovendien evenredig met het nagestreefde doel, aangezien de bestreden bepalingen de leerlingen niet op absolute wijze elke opleiding ontzeggen, daar die leerlingen zich kunnen wenden tot het volwassenenonderwijs, dat toegang verleent tot erkende certificerende opleidingen.

A.7.1. De verzoekende partijen leiden een vijfde middel af uit de schending van de artikelen 22*bis* en 24, §§ 3 en 4, van de Grondwet, al dan niet in samenhang gelezen met artikel 2 van het Eerste Aanvullend Protocol, met de artikelen 2, lid 1, en 13 van het Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten en met de artikelen 3 en 28 van het Internationaal Verdrag inzake de rechten van het kind. De verzoekende partijen bekritisieren de beperkingen van de toegang tot het zevende jaar van het technisch kwalificatieonderwijs of van het beroepsonderwijs, in zoverre zij de leerlingen de mogelijkheid ontzeggen om de opleiding voort te zetten die zij voor ogen hadden, hetgeen hun professionele toekomst in gevaar brengt en hen ertoe dwingt zich te heroriënteren, en dus strijdig is met het hogere belang van de minderjarige leerlingen.

A.7.2. De Franse Gemeenschapsregering brengt in herinnering dat de leerlingen die niet langer toegang hebben tot het zevende jaar van het technisch kwalificatieonderwijs of van het beroepsonderwijs, houder zijn van een diploma en dus niet meer aan de leerplicht zijn onderworpen. Bijgevolg vallen de bestreden bepalingen onder de organisatie van het onderwijs « na de leerplicht », dat geen betrekking heeft op kinderen, zodat er geen sprake van een schending van artikel 22*bis* van de Grondwet kan zijn. Voor het overige brengt de Franse Gemeenschapsregering in herinnering dat de bestreden bepalingen die personen niet elke mogelijkheid ontzeggen om hun opleiding voort te zetten.

A.8.1. De verzoekende partijen leiden een zesde middel af uit de schending, door de artikelen 16, 17, 18, 19 en 67 van het programmadecreet van 11 december 2024, van de artikelen 23 en 24 van de Grondwet, al dan niet in samenhang gelezen met artikel 2 van het Eerste Aanvullend Protocol, met de artikelen 2, leden 1 en 2, en 13 van het Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten, met de artikelen 3 en 28 van het Internationaal Verdrag inzake de rechten van het kind en met de algemene beginselen van rechtszekerheid, gewettigd vertrouwen en *standstill*. De verzoekende partijen voeren aan dat de verplichting voor de leerlingen om zich te heroriënteren naar een ander onderwijstype, zoals het volwassenenonderwijs, een onverantwoorde aanzienlijke achteruitgang van hun recht op arbeid, op sociale zekerheid en op gezinsbijslagen vormt, met name wegens het risico dat zij hun statuut van student en dus hun kinderbijslag verliezen, alsook wegens de kostprijs van de alternatieve opleidingen.

A.8.2. De Franse Gemeenschapsregering verwijst naar haar argumentatie met betrekking tot het eerste middel.

A.9.1. De verzoekende partijen leiden een zevende middel af uit de schending, door de artikelen 16, 17, 18, 19 en 67 van het programmadecreet van 11 december 2024, van artikel 22*ter* van de Grondwet, al dan niet in samenhang gelezen met de artikelen 7 en 24 van het Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, met artikel 23 van het Internationaal Verdrag inzake de rechten van het kind, met artikel 15, lid 1, van het herziene Europees Sociaal Handvest en met de algemene beginselen van rechtszekerheid, gewettigd vertrouwen en *standstill*. De verzoekende partijen bekritisieren het feit dat het bestreden programmadecreet aan de leerlingen met een handicap die in het gespecialiseerd onderwijs zijn ingeschreven, de toegang ontzegt tot een zevende jaar van het technisch kwalificatieonderwijs of van het beroepsonderwijs, dat hun redelijke aanpassingen waarborgt. Het volwassenenonderwijs biedt dergelijke waarborgen niet, hetgeen afbreuk doet aan hun recht op volledige inclusie in de samenleving.

A.9.2. De Franse Gemeenschapsregering brengt in herinnering dat de bestreden bepalingen leerlingen uit het gespecialiseerd onderwijs niet verhinderen om toegang te hebben tot enige opleidingsvorm, aangezien zij toegang kunnen hebben tot het volwassenenonderwijs of tot het onderwijs voor sociale promotie. Die onderwijsvormen

zijn niet *a priori* minder inclusief dan een zevende jaar secundair onderwijs. Bovendien wordt in de circulaire nr. 9395 gepreciseerd dat begeleidende maatregelen worden ingevoerd om de integratie van die leerlingen in die nieuwe trajecten te ondersteunen.

- B -

Ten aanzien van de bestreden bepalingen en de context ervan

B.1. Het beroep tot vernietiging is gericht tegen het programmadecreet van de Franse Gemeenschap van 11 december 2024 « houdende diverse bepalingen betreffende Onderwijs, Schoolgebouwen, Onderzoek en Cultuur » (hierna : het programmadecreet van 11 december 2024).

De verzoekende partijen formuleren in het bijzonder grieven tegen de artikelen 16, 17, 18, 19 en 67 van het programmadecreet van 11 december 2024.

B.2. Hoofdstuk 1 van het programmadecreet van 11 december 2024 bevat diverse bepalingen betreffende onderwijs. De bestreden artikelen 16, 17, 18 en 19 van hetzelfde programmadecreet vormen afdeling 6 (« Bepalingen tot wijziging van de toegang tot het zevende jaar van het gewoon secundair onderwijs ») van dat hoofdstuk 1.

Wat betreft de organisatie van het secundair onderwijs

B.3. In de Franse Gemeenschap wordt het secundair onderwijs georganiseerd in gewoon secundair onderwijs, met volledig leerplan of alternerend, en in gespecialiseerd secundair onderwijs.

B.4.1. Krachtens artikel 2, § 1, van de wet van 19 juli 1971 « betreffende de algemene structuur en de organisatie van het secundair onderwijs » (hierna : de wet van 19 juli 1971) bestaat het gewoon secundair onderwijs met volledig leerplan in beginsel uit zes jaren die zijn gegroepeerd in drie graden van twee jaar : de eerste graad, de zogenaamde « observatiegraad », de tweede graad, de zogenaamde « oriënteringsgraad », en de derde graad, de zogenaamde « determinatiegraad ».

In de tweede en de derde graad, zijnde vanaf het derde jaar, bestaat het gewoon secundair onderwijs uit vier onderwijsvormen, die ook « studierichtingen » worden genoemd : het algemeen onderwijs, het technisch onderwijs, het beroepsonderwijs en het kunstonderwijs (artikel 1, § 2, 1°, van de wet van 19 juli 1971).

Die zes jaren kunnen in bepaalde gevallen worden gevolgd door een extra jaar (het zevende jaar, dat wordt georganiseerd binnen de derde graad) of, enkel in het beroepsonderwijs, door een vierde graad van drie jaar (artikel 2, § 4, van de wet van 19 juli 1971).

B.4.2. Vanaf het derde jaar wordt het algemeen secundair onderwijs georganiseerd in een doorstromingsafdeling (artikel 1, § 3, van de wet van 19 juli 1971). Het technisch secundair onderwijs en kunstsecundair onderwijs kunnen worden georganiseerd in een doorstromingsafdeling of in een kwalificatieafdeling (artikel 1, § 4, van dezelfde wet). Ten slotte wordt het beroepssecundair onderwijs georganiseerd in een kwalificatieafdeling (artikel 1, § 5, van dezelfde wet).

Volgens artikel 3, § 4, van het koninklijk besluit van 29 juni 1984 « betreffende de organisatie van het secundair onderwijs » (hierna : het koninklijk besluit van 29 juni 1984) en artikel 1.2.1-6, tweede en derde lid, van het Wetboek voor het basis- en secundair onderwijs bieden de doorstromingsafdelingen een voorbereiding op het voortzetten van de studies tot in het hoger onderwijs, maar bieden zij eveneens mogelijkheden om het beroepsleven aan te vatten, terwijl de kwalificatieafdelingen een voorbereiding op het beroepsleven bieden, maar eveneens toelaten de studies voort te zetten tot in het hoger onderwijs.

B.4.3. Binnen elke onderwijsvorm en binnen elke onderwijsafdeling kiezen de leerlingen een studierichting vanaf de tweede graad. Volgens artikel 5, §§ 3 en 4, van het koninklijk besluit van 29 juni 1984 wordt de studierichting bepaald : (a) door de enkelvoudige basisopties met minstens vier lestijden per week in het algemeen onderwijs; (b) door de gegroepeerde basisoptie in het technisch secundair doorstromingsonderwijs en kunstsecundair doorstromingsonderwijs en in de kwalificatieafdeling.

Een enkelvoudige basisoptie is een specifiek en uniek vak, dat de leerling grondig bestudeert om zijn traject te specialiseren. De enkelvoudige basisopties worden enkel

georganiseerd in het doorstromingsonderwijs (artikelen 1 en 2 van het besluit van de Franse Gemeenschapsregering van 6 november 2018 « tot vaststelling van de repertoriums van de basisopties en de opleidingen in het secundair onderwijs »).

Een gegroepeerde basisoptie is een samenhangend geheel van technische en praktische lessen dat de kern van de studierichting vormt en de specialisatie van de leerling bepaalt. De gegroepeerde basisopties worden enkel georganiseerd in het technisch kwalificatieonderwijs en in het beroepsonderwijs (artikel 4 van hetzelfde besluit).

B.5.1. Het slagen voor de derde graad van het secundair onderwijs wordt bekrachtigd door het behalen van een diploma of getuigschrift, dat verschilt volgens de onderwijsvormen en -afdelingen.

B.5.2. Met toepassing van artikel 25, § 2, 1°, van het koninklijk besluit van 29 juni 1984 behalen de volgende leerlingen het getuigschrift van hoger secundair onderwijs (hierna : het GHSO) indien zij de laatste twee studiejaar in dezelfde onderwijsvorm, in dezelfde afdeling en in dezelfde studierichting met vrucht beëindigen :

- de leerlingen die zijn ingeschreven in het algemeen onderwijs;
- de leerlingen die zijn ingeschreven in het technisch doorstromingsonderwijs of kunstdoorstromingsonderwijs;
- de leerlingen die zijn ingeschreven in het technisch kwalificatieonderwijs of kunstkwalificatieonderwijs.

Bij artikel 25, § 2, 2*bis*^o, van hetzelfde koninklijk besluit wordt het GHSO eveneens toegekend aan de leerlingen die, in het kwalificerend onderwijstraject, het vijfde en zesde jaar van het technisch secundair kwalificatieonderwijs in dezelfde studierichting hebben gevolgd en zijn geslaagd voor de opleiding van het vijfde en zesde jaar.

Volgens artikel 25, § 2, 3°, van hetzelfde koninklijk besluit wordt het GHSO eveneens uitgereikt aan de leerlingen die, na het zesde jaar van het beroepsonderwijs met vrucht te hebben

beëindigd, het zevende studiejaar bedoeld in artikel 4, § 1, 5°, of in artikel 4, § 1, 6°, van hetzelfde koninklijk besluit met vrucht beëindigen.

Ten slotte wordt aan de leerlingen die het eerste jaar van de vierde graad van het aanvullend beroepssecundair onderwijs, afdeling « verpleegkundige zorgverlening », met vrucht beëindigen, eveneens het GHSO uitgereikt indien zij geen houder ervan waren (artikel 25, § 2, 4°, van het koninklijk besluit van 29 juni 1984).

B.5.3. Naar luid van artikel 26, § 1, van het koninklijk besluit van 29 juni 1984 wordt het kwalificatiegetuigschrift uitgereikt aan de leerlingen die na voltooiing van het leerproces de leerresultaten hebben bereikt die zijn bepaald in een kwalificatieprofiel of in een opleidingsprofiel. Krachtens artikel 26, § 2, van hetzelfde koninklijk besluit worden sommige jaren bekrachtigd met een kwalificatiegetuigschrift :

- Het kwalificatiegetuigschrift van het zesde jaar van het secundair onderwijs wordt uitgereikt aan de regelmatige leerlingen die het zesde jaar hebben gevolgd in de kwalificatieafdeling en die geslaagd zijn voor de proeven tot het behalen van het kwalificatiegetuigschrift, wanneer de gevolgde gegroepeerde basisoptie overeenstemt met een kwalificatieprofiel of, bij gebrek daaraan, met een opleidingsprofiel;

- Het kwalificatiegetuigschrift van het zevende jaar van het technisch en kunstsecundair onderwijs wordt uitgereikt aan de regelmatige leerlingen die dat zevende jaar hebben gevolgd en die geslaagd zijn voor de proeven tot het behalen van het kwalificatiegetuigschrift, wanneer de gevolgde gegroepeerde basisoptie overeenstemt met een kwalificatieprofiel of, bij gebrek daaraan, met een opleidingsprofiel;

- Het kwalificatiegetuigschrift van het zevende jaar van het beroepssecundair onderwijs wordt uitgereikt aan de regelmatige leerlingen die het zevende jaar bedoeld in artikel 4, § 1, 5°, van het koninklijk besluit van 29 juni 1984 hebben gevolgd en die geslaagd zijn voor de proeven tot het behalen van het kwalificatiegetuigschrift, wanneer de gevolgde gegroepeerde basisoptie overeenstemt met een kwalificatieprofiel of, bij gebrek daaraan, met een opleidingsprofiel.

B.5.4. Sommige gegroepede basisopties stemmen noch met een kwalificatieprofiel, noch met een opleidingsprofiel overeen. Bijgevolg behalen de leerlingen die in die gegroepede basisopties zijn ingeschreven, geen kwalificatiegetuigschrift (dat is het geval voor de opties « schoonheidsverzorging », « kunst en structuur van het woonmilieu », « sociale technieken », « beeldende kunsten » en « elektrische huishoudapparatuur en kantooruitrusting ») of behalen zij het pas na het zevende jaar (dat is het geval voor de gegroepede basisopties « aspirant-nursing », « gebitsprothese », « optiek » en « kinderverzorging »).

B.6.1. Het gespecialiseerd onderwijs is bestemd voor kinderen en adolescenten die aangepast onderwijs moeten krijgen vanwege hun specifieke behoeften en hun pedagogische mogelijkheden (artikel 2, § 1, van het decreet van de Franse Gemeenschap van 3 maart 2004 « houdende organisatie van het gespecialiseerd onderwijs » (hierna : het decreet van 3 maart 2004)).

B.6.2. Het gespecialiseerd secundair onderwijs wordt georganiseerd in vier vormen, waarvan de doelstellingen verschillen :

- vorm 1, het zogenaamde « gespecialiseerd secundair onderwijs voor integratie in de samenleving », dat tot doel heeft de leerlingen een maatschappelijke opleiding te geven waardoor hun integratie in een aangepaste leefomgeving mogelijk wordt gemaakt (artikel 46, § 1, van het decreet van 3 maart 2004);

- vorm 2, het zogenaamde « gespecialiseerd secundair onderwijs voor integratie in de samenleving en inschakeling in het arbeidsproces », dat tot doel heeft de leerlingen een algemene, maatschappelijke en beroepsopleiding te geven waardoor hun integratie in een aangepaste leef- en werkomgeving mogelijk wordt gemaakt (artikel 46, § 2, van hetzelfde decreet);

- vorm 3, het zogenaamde « gespecialiseerd beroepssecundair onderwijs », dat tot doel heeft de leerlingen een algemene, maatschappelijke en beroepsopleiding te geven waardoor hun integratie in een gewone leef- en werkomgeving mogelijk wordt gemaakt (artikel 46, § 3, van hetzelfde decreet);

- vorm 4, het zogenaamde « gespecialiseerd algemeen, technisch, kunst- en beroepssecundair onderwijs, in de afdeling doorstromings- of kwalificatieonderwijs », dat bestaat uit een doorstromingsafdeling, die tot doel heeft leerlingen voor te bereiden met het oog op het voortzetten van de studies tot het einde van het hoger secundair onderwijs en waarbij mogelijkheden tot inschakeling in het arbeidsproces worden geboden, en uit een kwalificatieafdeling, die tot doel heeft leerlingen voor te bereiden met het oog op de inschakeling in het arbeidsproces en waarbij het voortzetten van de studies tot het einde van het hoger secundair onderwijs mogelijk wordt gemaakt. Die vorm wordt georganiseerd volgens dezelfde structuur als het gewoon secundair onderwijs (artikel 1.2.1-4, eerste lid, van het Wetboek voor het basis- en secundair onderwijs).

B.7. Het alternerend secundair onderwijs omvat :

- alternerend onderwijs in de zin van artikel *2bis*, § 1, 1°, van het decreet van de Franse Gemeenschap van 3 juli 1991 « tot regeling van het alternerend secundair onderwijs » (hierna : het decreet van 3 juli 1991), dat dezelfde opties aanbiedt en dezelfde doelstellingen in termen van vaardigheden en dezelfde kwalificaties nastreeft als het secundair onderwijs met volledig leerplan. Dat onderwijs wordt georganiseerd in de tweede en de derde graad van het beroepsonderwijs en in de derde graad van het technisch kwalificatieonderwijs (artikel *2ter*, § 1, van hetzelfde decreet);

- alternerend beroepsonderwijs in de zin van artikel *2bis*, § 1, 2°, van hetzelfde decreet, dat leidt tot het uitreiken van een kwalificatiegetuigschrift ter bekrachtiging van de studies waarvan het niveau is bepaald onder verwijzing naar de kwalificatieprofielen en een algemene en humanistische opleiding waarborgt. Dat onderwijs wordt georganiseerd in de tweede en de derde graad van het beroepsonderwijs (artikel *2ter*, § 2, van hetzelfde decreet);

- gespecialiseerd alternerend onderwijs bedoeld in artikel *2bis*, § 1, 3°, van hetzelfde decreet, dat leidt tot het uitreiken van een kwalificatiegetuigschrift ter bekrachtiging van de studies waarvan het niveau is bepaald onder verwijzing naar de kwalificatieprofielen en een algemene en humanistische opleiding waarborgt. Dat onderwijs wordt georganiseerd op het niveau van vorm 3 van het gespecialiseerd onderwijs (artikel *2ter*, § 3, van hetzelfde decreet).

B.8.1. In bepaalde gevallen kunnen de leerlingen die het zesde jaar van het secundair onderwijs met vrucht hebben beëindigd, een zevende jaar volgen. Artikel 4, § 1, van het koninklijk besluit van 29 juni 1984 bepaalt :

« Kunnen georganiseerd worden [teneinde] te voldoen aan bijzondere behoeften :

[...]

3° een jaar voorbereiding tot het hoger onderwijs, na de 3e graad van het doorstromingsonderwijs[,] kortom, 7 VHO;

4° een zevende jaar, in de derde graad van het technisch kwalificatieonderwijs, kortom 7TK, met het oog op het behalen van het kwalificatiegetuigschrift of het attest van aanvullende competenties, naargelang de gevolgde gegroepeerde basisoptie al dan niet beantwoordt aan een kwalificatieprofiel bepaald conform artikel 1.4.3-2, § 4, van het Wetboek voor het basis- en secundair onderwijs, of, bij ontstentenis daarvan, aan een opleidingsprofiel bepaald overeenkomstig artikel 6 van het decreet van 27 oktober 1994 tot regeling van het overleg in het secundair onderwijs. De zevende technische jaren waarvan de gegroepeerde basisoptie niet beantwoordt aan een kwalificatieprofiel (of, bij ontstentenis daarvan, een opleidingsprofiel) worden aanvullende technische zevende jaren genoemd;

5° een zevende jaar in de derde graad van het beroepsonderwijs, kortom, 7BO [lees : 7BB], ofwel met het oog op het behalen van het getuigschrift van hoger secundair onderwijs en het kwalificatiegetuigschrift, wanneer de gevolgde gegroepeerde basisoptie beantwoordt aan een kwalificatieprofiel bepaald conform artikel 1.4.3-2, § 4, van het Wetboek voor het basis- en secundair onderwijs, of, bij ontstentenis daarvan, aan een opleidingsprofiel bepaald overeenkomstig artikel 6 van het voormelde decreet van 27 oktober 1994, ofwel van het getuigschrift van hoger secundair onderwijs en het attest van aanvullende competenties, wanneer de gevolgde gegroepeerde basisoptie niet beantwoordt aan een kwalificatieprofiel of, bij ontstentenis daarvan, aan een opleidingsprofiel[.]

De 7BO's [lees : 7BB's] waarvan de gegroepeerde basisoptie niet beantwoordt aan een kwalificatieprofiel (of, bij ontstentenis daarvan, een opleidingsprofiel) worden 'aanvullende zevende beroepsjaren' genoemd.

6° een zevende jaar in de derde graad van het beroepsonderwijs, kortom 7BO [lees : 7BC], met het oog op het behalen van alleen het getuigschrift van hoger secundair onderwijs.

[...]».

B.8.2. Er bestaan dus vier soorten van zevende jaar : (1) 7VHO, een zevende jaar in het doorstromingsonderwijs (ongeacht of dat in de algemene vorm, in de technische vorm of in de kunstvorm is); (2) 7TK, een zevende jaar in het technisch kwalificatieonderwijs; (3) 7BB, een zevende jaar in het beroepsonderwijs dat het mogelijk maakt het GHSO en een

kwalificatiegetuigschrift of een attest van aanvullende competenties te verkrijgen; en (4) 7BC, een zevende jaar in het beroepsonderwijs dat het mogelijk maakt enkel het GHSO te verkrijgen.

Wat betreft de wijzigingen die zijn aangebracht bij de bestreden bepalingen

B.9.1. Artikel 17 van het koninklijk besluit van 29 juni 1984 bepaalt welke leerlingen kunnen worden toegelaten tot het zevende jaar in de verschillende voormelde afdelingen. Vóór de wijziging ervan bij het bestreden artikel 17 van het programmadecreet van 11 december 2024 bepaalde het :

« § 1. Onverminderd de bepalingen van artikel 18 en artikel 56*bis*, § 5, kunnen als regelmatige leerlingen toegelaten worden :

1° tot het zevende jaar bedoeld bij artikel 4, § 1, 4° (7TK) :

a) de regelmatige leerlingen die met vrucht het zesde jaar van het algemeen, technisch of kunstsecundair onderwijs met volledig leerplan of het zesde jaar van het alternerend technisch secundair onderwijs hebben beëindigd, bedoeld bij artikel 2*bis*, § 1, 1°, van het decreet van 3 juli 1991 tot regeling van het alternerend onderwijs;

b) de regelmatige leerlingen die met vrucht het zevende jaar van het beroepssecundair onderwijs met volledig leerplan of het zevende jaar van het alternerend beroepssecundair onderwijs hebben beëindigd, bedoeld bij artikel 2*bis*, § 1, 1°, van het decreet van 3 juli 1991 tot regeling van het alternerend onderwijs;

c) de regelmatige leerlingen die met vrucht het zesde jaar van het algemeen, technisch of kunstsecundair onderwijs hebben beëindigd en die later, met toepassing van artikel 58, § 1, of § 2, een kwalificatiegetuigschrift hebben bekomen van het zesde jaar van het technisch of kunstonderwijs, in een studierichting die een overeenstemming vertoont met deze van het zevende jaar;

[...]

e) in het kwalificerend onderwijstraject, de regelmatige leerlingen die in dezelfde afdeling en in dezelfde studierichting het vijfde en zesde jaar van het secundair technisch onderwijs met volledig leerplan of van het alternerend secundair technisch onderwijs hebben gevolgd, waarvan sprake in artikel 2*bis*, § 1, [1°], van het decreet van 3 juli 1991 houdende organisatie van het alternerend secundair onderwijs in een gegroepeerde basisoptie waarvan het kwalificatieprofiel voorziet dat ze in drie jaar wordt georganiseerd.

2° tot het zevende jaar bedoeld bij artikel 4, § 1, 5°, (7BB) :

a) de regelmatige leerlingen die met vrucht het zesde jaar van het secundair onderwijs met volledig leerplan hebben beëindigd;

b) de regelmatige leerlingen die met vrucht het zesde jaar van het alternerend technisch of beroepssecundair onderwijs hebben beëindigd, bedoeld bij artikel 2*bis*, § 1, 1°, van het decreet van 3 juli 1991 tot regeling van het alternerend secundair onderwijs;

c) de regelmatige leerlingen die met vrucht het zesde jaar van het beroepssecundair onderwijs hebben beëindigd en die later, met toepassing van artikel 58, § 1, of § 2, een kwalificatiegetuigschrift hebben bekomen van het zesde jaar van het beroepssecundair onderwijs, in een studierichting die een overeenstemming vertoont met deze van het zevende jaar;

[...]

e) in het kwalificerend onderwijstraject, de regelmatige leerlingen die in dezelfde studierichting het zesde jaar van het secundair beroepsonderwijs met volledig leerplan of van het alternerend secundair beroepsonderwijs hebben gevolgd, waarvan sprake in artikel 2*bis*, § 1, [1°], van het decreet van 3 juli 1991 houdende organisatie van het alternerend secundair onderwijs in een gegroepeerde basisoptie waarvan het kwalificatieprofiel voorziet dat ze in drie jaar wordt georganiseerd.

3° tot het zevende jaar bedoeld bij artikel 4, § 1, 6°, (7BC) :

a) de [...] leerlingen die met vrucht het zesde jaar van het beroepssecundair onderwijs met volledig leerplan hebben beëindigd;

b) de [...] leerlingen die met vrucht het zesde jaar van het alternerend beroepssecundair onderwijs hebben beëindigd zoals bedoeld bij artikel 2*bis*, § 1, 1°, van het decreet van 3 juli 1991 tot regeling van het alternerend onderwijs[.]

§ 2. De houders van het getuigschrift van hoger secundair onderwijs kunnen als regelmatige leerlingen worden toegelaten tot het voorbereidend jaar op het hoger onderwijs, ingericht op het einde van de derde graad [(7VHO)] ».

Sedert die wijziging en de wijziging ervan bij artikel 2 van het programmadecreet van de Franse Gemeenschap van 16 juli 2025 « houdende diverse bepalingen betreffende Onderwijs, Schoolgebouwen en Onderlinge Belgische Betrekkingen » (hierna : het programmadecreet van 16 juli 2025) bepaalt het :

« § 1. Onverminderd de bepalingen van artikel 18, kunnen als regelmatige leerlingen toegelaten worden :

1° tot het zevende jaar bedoeld bij artikel 4, § 1, 4° (7TK) :

a) regelmatige leerlingen die het zesde leerjaar van het algemeen, technisch of artistiek secundair onderwijs met volledig leerplan of het zesde leerjaar van het alternerend technisch secundair onderwijs bedoeld in artikel 2*bis*, § 1, 1°, van het decreet van 3 juli 1991 houdende

organisatie van het alternerend onderwijs hebben gevolgd en met succes hebben voltooid, in een [studieafdeling] en -richting waarvoor aan het einde van het zesde jaar geen kwalificatiegetuigschrift wordt afgegeven;

[...]

e) in het kwalificerend onderwijstraject, de regelmatige leerlingen die in dezelfde afdeling en in dezelfde studierichting het vijfde en zesde jaar van het secundair technisch onderwijs met volledig leerplan of van het alternerend secundair technisch onderwijs hebben gevolgd, waarvan sprake in artikel 2bis, § 1, [1°], van het decreet van 3 juli 1991 houdende organisatie van het alternerend secundair onderwijs in een gegroepeerde basisoptie waarvan het kwalificatieprofiel voorziet dat ze in drie jaar wordt georganiseerd, en mits deze leerlingen niet in het bezit zijn van een kwalificatiegetuigschrift;

f) in afwijking van punten a) en e) zijn de gegroepeerde basisopties ‘ Opticiens ’, ‘ Tandprothesist ’ en ‘ Assistent in de preventie- en veiligheidsberoepen ’ beschikbaar voor regelmatige leerlingen die het zesde jaar van het secundair onderwijs met volledig leerplan of het zesde jaar van het alternerend technisch secundair onderwijs als bedoeld in artikel 2bis, § 1, 1°, van het decreet van 3 juli 1991 houdende organisatie van het alternerend onderwijs hebben gevolgd en met succes voltooid.

2° tot het zevende jaar bedoeld bij artikel 4, § 1, 5°, (7BB) :

a) de regelmatige leerlingen die met vrucht het zesde jaar van het secundair onderwijs met volledig leerplan hebben beëindigd, voor zover zij niet in het bezit zijn van een [GHSO];

b) de regelmatige leerlingen die met vrucht het zesde jaar van het alternerend technisch of beroepssecundair onderwijs hebben beëindigd, bedoeld bij artikel 2bis, § 1, 1°, van het decreet van 3 juli 1991 tot regeling van het alternerend secundair onderwijs, voor zover zij niet in het bezit zijn van een [GHSO];

c) de regelmatige leerlingen die met vrucht het zesde jaar van het beroepssecundair onderwijs hebben beëindigd en die later, met toepassing van artikel 58, § 1, of § 2, een kwalificatiegetuigschrift hebben bekomen van het zesde jaar van het beroepssecundair onderwijs, in een studierichting die een overeenstemming vertoont met deze van het zevende jaar, voor zover zij niet in het bezit zijn van een [GHSO];

[...]

e) in het kwalificerend onderwijstraject, de regelmatige leerlingen die in dezelfde studierichting het zesde jaar van het secundair beroepsonderwijs met volledig leerplan of van het alternerend secundair beroepsonderwijs hebben gevolgd, waarvan sprake in artikel 2bis, § 1, [1°], van het decreet van 3 juli 1991 houdende organisatie van het alternerend secundair onderwijs in een gegroepeerde basisoptie waarvan het kwalificatieprofiel voorziet dat ze in drie jaar wordt georganiseerd.

f) de regelmatige leerlingen dit met vrucht het zesde jaar van het gewoon secundair onderwijs hebben beëindigd, in de gegroepeerde basisopties « Kinderverzorger/Kinderverzorgster », « Verzorgende » en « Medisch-sociaal medewerker/Medisch-sociale medewerkster ».

3° tot het zevende jaar bedoeld bij artikel 4, § 1, 6°, (7BC) :

a) de [...] leerlingen die met vrucht het zesde jaar van het beroepssecundair onderwijs met volledig leerplan hebben beëindigd;

b) de [...] leerlingen die met vrucht het zesde jaar van het alternerend beroepssecundair onderwijs hebben beëindigd zoals bedoeld bij artikel 2bis, § 1, 1°, van het decreet van 3 juli 1991 tot regeling van het alternerend onderwijs[.]

§ 2. De houders van het getuigschrift van hoger secundair onderwijs kunnen als regelmatige leerlingen worden toegelaten tot het voorbereidend jaar op het hoger onderwijs, ingericht op het einde van de derde graad [(7VHO)] ».

B.9.2. Het bestreden artikel 17 van het programmadecreet van 11 december 2024 heeft de toegang tot 7TK en 7BB beperkt, maar heeft de voorwaarden voor toegang tot 7VHO en 7BC niet gewijzigd.

B.9.3. Vóór de inwerkingtreding van het programmadecreet van 11 december 2024 hadden alle leerlingen die het GHSO hadden behaald, toegang tot 7TK, ongeacht of zij al dan niet reeds houder waren van een kwalificatiegetuigschrift. Het ging om leerlingen die ofwel hun zesde jaar in het algemeen, technisch of kunstonderwijs (zowel in de doorstromingsafdeling als in de kwalificatieafdeling), ofwel hun zevende jaar in het beroepsonderwijs met vrucht hadden beëindigd.

Daarentegen hebben enkel de leerlingen die nog geen houder zijn van een kwalificatiegetuigschrift, thans toegang tot 7TK. De leerlingen die het zesde jaar in het doorstromingsonderwijs met vrucht hebben beëindigd, blijven met andere woorden toegang hebben tot 7TK (aangezien dat studiejaar het niet mogelijk maakt een kwalificatiegetuigschrift te behalen), net zoals de leerlingen die een zesde jaar in het technisch onderwijs met vrucht hebben beëindigd in het kader van een gegroepeerde basisoptie van drie jaar (aangezien zij het kwalificatiegetuigschrift pas na die drie jaar behalen). De decreetgever heeft echter in een afwijking voorzien van de vereiste dat men geen houder mag zijn van een kwalificatiegetuigschrift in de gegroepeerde basisopties « opticien », « tandprothesist » en « assistent in de preventie- en veiligheidsberoepen ».

De leerlingen die een zesde jaar van het technisch kwalificatieonderwijs met vrucht hebben beëindigd en een kwalificatiegetuigschrift hebben behaald, alsook de leerlingen die het zevende

jaar van het beroepsonderwijs met vrucht hebben beëindigd, hebben daarentegen niet langer toegang tot 7TK.

B.9.4. De toegang tot 7BB werd eveneens beperkt. Vroeger konden alle leerlingen die een zesde jaar van het gewoon secundair onderwijs – zowel doorstromings- als kwalificatieonderwijs – of van het gespecialiseerd onderwijs met vrucht hadden beëindigd, en die dus houder waren van het GHSO, zich ervoor inschrijven. Ook alle leerlingen die het zesde jaar alternerend technisch of beroepsonderwijs met vrucht hadden beëindigd, alsook de leerlingen die het zesde jaar van het beroepsonderwijs met vrucht hadden beëindigd en die een kwalificatiegetuigschrift hadden behaald, konden zich ervoor inschrijven.

Sedert de inwerkingtreding van artikel 17 van het programmadecreet van 11 december 2024 is de toegang tot 7BB beperkt tot de leerlingen die geen GHSO hebben behaald. De leerlingen die het zesde jaar van het doorstromingsonderwijs met vrucht hebben beëindigd en de leerlingen die het zesde jaar in het kwalificatieonderwijs met vrucht hebben beëindigd en hun GHSO hebben behaald – met andere woorden de leerlingen van het technisch kwalificatieonderwijs of kunstkwalificatieonderwijs – hebben dus niet langer toegang tot 7BB.

B.9.5. In verband met het bestreden artikel 17 van het programmadecreet van 11 december 2024 wordt in de parlementaire voorbereiding vermeld :

« Dit artikel strekt ertoe de toegang tot het zevende jaar technisch en beroepssecundair onderwijs te beperken tot de leerlingen die geen houder zijn van het GHSO en/of, in voorkomend geval, van een kwalificatiegetuigschrift.

Er wordt in een reeks uitzonderingen voorzien teneinde de toegang tot het zevende jaar open te laten voor de gegroepeerde basisopties ‘ Opticien ’, ‘ Tandprothesist ’ en ‘ Assistent in de preventie- en veiligheidsberoepen ’ voor de leerlingen die houder zijn van een daarmee overeenstemmend kwalificatiegetuigschrift.

De leerlingen die een zesde technisch kwalificatiejaar ‘ Aspirant-nursing ’ met vrucht beëindigen, behalen geen kwalificatiegetuigschrift aan het einde van het schooljaar. Dit artikel biedt hun dus ook de mogelijkheid de toegang tot een zevende jaar te behouden, in een studierichting die een overeenstemming vertoont, teneinde een kwalificatiegetuigschrift te behalen.

De uitzonderingen strekken ertoe leerlingen die houder zijn van een GHSO, toe te laten zich voortaan ook nog te kunnen inschrijven voor bepaalde opties van het zevende jaar. Het betreft ofwel opties waarvoor vooraf een eerste specifiek kwalificatiegetuigschrift naast het GHSO is vereist (zevende jaar opticien en zevende jaar tandtechnicus), ofwel een optie

waarvoor het GHSO volstaat (zevende jaar assistent in de preventie- en veiligheidsberoepen). In dat laatste geval staat het zevende jaar open voor de leerlingen uit het algemeen, technisch (doorstromings- en kwalificatieonderwijs), kunst- (doorstromings- en kwalificatieonderwijs) en beroepsonderwijs » (*Parl. St.*, Parlement van de Franse Gemeenschap, 2024-2025, nr. 34/1, pp. 23-24).

B.10.1. Bij het bestreden artikel 18 van het programmadecreet van 11 december 2024 worden de paragrafen 5, 6 en 7 van artikel 56bis van het koninklijk besluit van 29 juni 1984 opgeheven, die de minister bevoegd voor het secundair onderwijs of diens afgevaardigde ertoe machtigden, na het advies van de algemene inspectiedienst te hebben ingewonnen, de toegang tot een zevende jaar in het technisch of beroepsonderwijs toe te staan voor leerlingen die in beginsel geen toegang ertoe hadden omdat zij reeds houder waren van een eindexamen secundair onderwijs.

B.10.2. Uit de parlementaire voorbereiding blijkt dat artikel 18 van het programmadecreet van 11 december 2024 « ertoe strekt afwijkingen te schrappen die enkel betrekking hadden op leerlingen die reeds houder waren van een eindexamen secundair onderwijs en die zich in het zevende jaar technisch en beroepssecundair onderwijs wensden in te schrijven of zich opnieuw ervoor wensden in te schrijven » (*Parl. St.*, Parlement van de Franse Gemeenschap, 2024-2025, nr. 34/1, p. 24).

B.11. Artikel 2 van het koninklijk besluit van 15 april 1977 « tot vaststelling van de regelen en de voorwaarden voor de berekening van het aantal betrekkingen in sommige ambten van het opvoedend hulppersoneel en van het administratief personeel van de inrichtingen voor secundair onderwijs », zoals het gewijzigd is bij het bestreden artikel 16 van het programmadecreet van 11 december 2024, stelt de wijze vast waarop het aantal leerlingen wordt vastgelegd dat de berekening of de subsidiëring van betrekkingen in sommige ambten van het opvoedend hulppersoneel en van het administratief personeel van de inrichtingen voor secundair onderwijs bepaalt.

Sedert de wijziging ervan bij het bestreden artikel 16 van het programmadecreet van 11 december 2024 luidt het zesde lid van die bepaling :

« Worden afgetrokken van de telling van 15 januari 2025, de leerlingen die zijn ingeschreven in 2024-2025, maar die niet langer als regelmatig ingeschreven zouden worden beschouwd in het kader van de maatregel die is opgenomen in artikel 17, § 1, van het koninklijk

besluit van 29 juni 1984 betreffende de organisatie van het secundair onderwijs, indien die van kracht was geweest sinds het begin van het schooljaar 2024-2025 ».

Die bepaling voorziet dus vanaf het schooljaar 2025-2026 erin dat de leerlingen die in het zevende jaar van het technisch of beroepssecundair onderwijs zijn ingeschreven, maar die reeds houder zijn van een eindexamen secundair onderwijs, uit de telling worden gehaald, hetgeen voor bepaalde inrichtingen voor secundair onderwijs een vermindering van het aantal betrekkingen in sommige ambten van het opvoedend hulp personeel en van het administratief personeel kan inhouden.

B.12. Het bestreden artikel 19 van het programmadecreet van 11 december 2024 wijzigt artikel 22 van het decreet van de Franse Gemeenschap van 29 juli 1992 « houdende organisatie van het secundair onderwijs met volledig leerplan » (hierna : het decreet van 29 juli 1992), door een zesde lid eraan toe te voegen, die bepaalt :

« Leerlingen die ingeschreven zijn in 2024-2025, maar die niet meer beschouwd zouden worden als regelmatig ingeschreven krachtens de maatregel ingevoegd in artikel 17, § 1, van het koninklijk besluit van 29 juni 1984 betreffende de organisatie van het secundair onderwijs, indien deze maatregel van kracht was geweest vanaf het begin van het schooljaar 2024-2025, worden afgetrokken van de telling van 15 januari 2025 ».

Artikel 22 van het decreet van 29 juli 1992 stelt de wijze vast waarop het aantal leerlingen wordt vastgelegd dat bepalend is voor de berekening van het totaal aantal lestijden-leraren binnen de inrichtingen. Die bepaling voorziet dus vanaf het schooljaar 2025-2026 erin dat de leerlingen die in het zevende jaar van het technisch of beroepssecundair onderwijs zijn ingeschreven, maar die reeds houder zijn van een eindexamen secundair onderwijs, uit de telling worden gehaald, hetgeen een aantal inrichtingen voor secundair onderwijs kan blootstellen aan een vermindering van het aantal beschikbare lestijden-leraren.

B.13. Het bestreden artikel 67 van het programmadecreet van 11 december 2024 regelt de inwerkingtreding van datzelfde decreet, die is vastgesteld op 1 januari 2025 (eerste lid), behoudens afwijkingen (tweede lid, *a*) tot *j*). Aangezien de artikelen 16 tot 19 van hetzelfde decreet niet het voorwerp van enige afwijking uitmaakten, zijn zij in werking getreden op 1 januari 2025.

Wat betreft het volwassenenonderwijs en de opleidingen voor volwassenen

B.14.1. In de parlementaire voorbereiding van het programmadecreet van 11 december 2024 wordt vermeld dat afdeling 6 van hoofdstuk 1 ervan :

« ertoe strekt de leerlingen die over een GHSO (en, in voorkomend geval, over een eerste kwalificatiegetuigschrift) beschikken en die zich inschrijven of zich opnieuw inschrijven in het zevende jaar om een tweede kwalificatiegetuigschrift, een ‘ bekwaamheidsattest ’ of een getuigschrift over de basiskennis van het bedrijfsbeheer te behalen, te heroriënteren naar andere actoren en operatoren waarbinnen die overeenstemmende trajecten aanbieden (zoals het onderwijs voor sociale promotie of het IFAPME). Bijgevolg strekt zij ertoe de inschrijvingen in het zevende jaar te beperken wanneer men een GHSO bezit. De voormelde opleidingsdoelstellingen vallen immers buiten het kader van het leerplichtonderwijs en ressorteren onder andere operatoren en actoren met opdrachten en onderwijsmethoden die meer aan die leerlingen en hun wensen zijn aangepast. Flankerende maatregelen zullen worden ingevoerd om die leerlingen zo goed mogelijk te oriënteren, in samenwerking met de pertinente actoren » (*Parl. St.*, Parlement van de Franse Gemeenschap, 2024-2025, nr. 34/1, p. 7).

B.14.2. De bestreden bepalingen hebben dus met name tot doel de leerlingen die reeds houder zijn van een GHSO of van een kwalificatiegetuigschrift, te heroriënteren naar het onderwijs voor sociale promotie, dat thans volwassenenonderwijs wordt genoemd, of naar alternerende opleidingen voor volwassenen, met name bij het « Institut wallon de formation en alternance et des indépendants et petites et moyennes entreprises » (Waals instituut voor alternerende opleiding, zelfstandigen en kleine en middelgrote ondernemingen, hierna : het IFAPME) of bij de vzw « Espace formation PME » (hierna : de EFP), in samenwerking met de « Service de formation des petites et moyennes entreprises » (opleidingsdienst van de kleine en middelgrote ondernemingen, hierna : de SFPME).

B.15.1. Het volwassenenonderwijs wordt georganiseerd bij het decreet van de Franse Gemeenschap van 16 april 1991 « houdende organisatie van het Volwassenenonderwijs » (hierna : het decreet van 16 april 1991). Enkel personen die niet langer aan de leerplicht zijn onderworpen, kunnen zich ervoor inschrijven (artikel 6 van het decreet van 16 april 1991). De doelstellingen ervan bestaan erin « bij te dragen tot de individuele ontplooiing door een betere integratie in het sociaal, cultureel, beroeps- en schoolleven » en « te voldoen aan de behoeften aan en de vraag naar vorming die van de ondernemingen, de besturen, het onderwijs en, in het algemeen, van de sociaal-economische en culturele kringen uitgaan » (artikel 7 van hetzelfde decreet).

B.15.2. Het volwassenenonderwijs kan op secundair of hoger niveau worden verstrekt.

Het volwassenenonderwijs op secundair niveau stemt overeen met het secundair algemeen, technisch en beroepsonderwijs met volledig leerplan en past didactische methodes toe die zijn aangepast aan een volwassen publiek (artikel 26 van het decreet van 16 april 1991). De studies worden er bekrachtigd hetzij door bekwaamheidsbewijzen die overeenstemmen met die welke worden uitgereikt in het secundair onderwijs, met name het GHSO of een of meer kwalificatiegetuigschriften, hetzij door specifieke bekwaamheidsbewijzen (artikel 30 van hetzelfde decreet).

Het volwassenenonderwijs op hoger niveau streeft de algemene doelstellingen van het hoger onderwijs voort die zijn bepaald in artikel 3 van het decreet van de Franse Gemeenschap van 7 november 2013 « tot bepaling van het hogeronderwijslandschap en de academische organisatie van de studies » (hierna : het decreet van 7 november 2013 (artikel 42 van het decreet van 16 april 1991)). De studies van dat volwassenenonderwijs worden georganiseerd in de studiegebieden en in de sectoren bepaald in artikel 83 van het decreet van 7 november 2013 (artikel 43 van het decreet van 16 april 1991), en zij worden bekrachtigd hetzij door graden van een niveau dat gelijkwaardig is met het niveau van die welke worden uitgereikt in het hoger onderwijs met volledig leerplan, hetzij door specifieke bekwaamheidsbewijzen, hetzij door een « getuigschrift » in de zin van artikel 15, § 1, eerste lid, 16°, van het decreet van 7 november 2013 (artikel 47, § 1, van het decreet van 16 april 1991).

B.16.1. Het IFAPME wordt geregeld bij het decreet van het Waalse Gewest van 17 juli 2003 « houdende oprichting van een ‘ Institut wallon de formation en alternance et des indépendants et petites et moyennes entreprises ’ (Waals instituut voor alternerende opleiding, zelfstandigen en kleine en middelgrote ondernemingen) ». Artikel 5, § 1, van dat decreet stelt de opdrachten van het IFAPME vast. Het bepaalt :

« Het ‘ Institut ’ heeft de volgende opdrachten :

1° de opleidingsfilières en de tussentrajecten binnen deze filières, zoals de coördinatie- en begeleidingsfilières, bij voorkeur met de medewerking van de opleidingscentra, organiseren en bevorderen;

2° via specifieke opleidingsfilières voor de oprichting, overname en overdracht van onderneming, een informatie voorstellen over de stimulatievoorzieningen en elke informatie-activiteit over dezelfde voorzieningen organiseren en bevorderen;

3° de behoeften voor elke opleidingsfilière opsporen en de operatoren coördineren om optimaal in te spelen op de behoeften, met name inzake alternatie;

4° zorgen voor de aanpassing en de uitvoering van de referentiesystemen ingevoerd in het kader van de werken gevoerd door de ' Service francophone des Métiers et des Qualifications ' overeenkomstig het samenwerkingsakkoord gesloten op 27 maart 2009, tussen de Franse Gemeenschap, het Waalse Gewest en de Franse Gemeenschapscommissie betreffende de oprichting van de ' Service francophone des Métiers et des Qualifications ', in het kort : ' S.F.M.Q. ';

5° referentiesystemen uitwerken voor elke opleidingsfilière en de methodologische of pedagogische instrumenten betreffende de opleidingen opvatten;

6° het IFAPME-net organiseren, coördineren en superviseren, waarbij het met name :

a) de organisatie van de doorlopende evaluatie en van de examens georganiseerd in de opleidingscentra coördineert en waarbij het voorzieningen bepaalt met het oog op de erkenning van de verworven vaardigheden zowel tijdens als op het einde van de opleiding;

b) het gebruik van de toelagen die aan de opleidingscentra worden toegekend, controleert en de centra [bijstaat] in een doelmatig beheer van de te hunner beschikking gestelde hulpbronnen;

7° de pedagogische vervolmaking, bij voorkeur met de medewerking van de opleidingscentra, organiseren en bevorderen;

8° het sluiten van de overeenkomsten inzake alternerende opleiding superviseren en voor de goede uitvoering van de opleiding door een gepaste opvolging bij de leerlingen en ondernemingen zorgen;

9° een volledig proces inzake het beheer van de vaardigheden ontwikkelen om in te spelen op de behoeften aan informatie, voorlichting bij beroepskeuze, verwerving, versterking of aanpassing van de vaardigheden van de leerlingen; dat proces bestaat uit een aanbod van diensten dat wezenlijk samengesteld is [uit] de volgende fasen : onthaal, informatie over de beroepen en de desbetreffende vaardigheden, voorlichting bij beroepskeuze, opleidingstraject, opleidingsprogramma's gegrond op de referentiesystemen waarin de vaardigheden gekoppeld aan de bestaande beroepsprofielen aan bod komen, met name binnen de ' Service francophone des Métiers et des Qualifications ', pedagogische [benadering] van de opleiders, die de aanpak van de vaardigheden invoert en die gegrond is op de pedagogische vervolmaking, erkenning/certificering van de vaardigheden die de valorisatie van de verworven vaardigheden impliceert, met het oog op de bevordering van de overstapmogelijkheden tussen opleidings-, onderwijs-, bekrachtigings- en tewerkstellingsoperatoren, afgifte van het bekwaamheidsgetuigschrift met een erkenning van de vaardigheden;

10° de [alternerende] opleiding voor zelfstandigen en kleine en middelgrote ondernemingen in het kader van zijn opdrachten vertegenwoordigen binnen de gewestelijke, gemeenschappelijke, nationale en internationale instanties ».

B.16.2. Het IFAPME kan bekwaamheidsbewijzen uitreiken die gelijkwaardig zijn met bepaalde kwalificatiegetuigschriften, maar geen GHSO.

B.17.1. De SFPME is de Brusselse Franstalige overheidsdienst die belast is met de organisatie van de alternerende opleiding in Brussel, met name in samenwerking met de EFP, welke die opleiding concreet organiseert. Krachtens artikel 3 van zijn statuten is de EFP belast met :

« 1° het met de medewerking van de SFPME van de Franse Gemeenschapscommissie beheren en bevorderen van de leertijd, de opleiding tot ondernemingshoofd, de voortgezette opleiding, de omscholing en de pedagogische vervolmaking;

2° de exclusieve organisatie van de cursussen, de doorlopende evaluatie en de examens i.v.m. de leertijd en de opleiding tot ondernemingshoofd;

3° het superviseren, met de medewerking van de SFPME van de Franse Gemeenschapscommissie of van elke andere instelling die hem vervangt, van de stage voor de opleiding tot ondernemingshoofd;

4° de pedagogische begeleiding van de voor de leergangen ingeschreven leerlingen;

5° het uitwerken van programma's van de voortgezette opleiding en de omscholing en de organisatie van activiteiten die ermee gepaard gaan;

6° het uitreiken van de attesten, getuigschriften en diploma's bedoeld in de artikelen 4, 7 en 12 van het samenwerkingsakkoord ».

B.17.2. De EFP kan bekwaamheidsbewijzen uitreiken die gelijkwaardig zijn met bepaalde kwalificatiegetuigschriften, maar geen GHSO.

*Ten aanzien van de ontvankelijkheid**Wat betreft het voorwerp van het beroep*

B.18. Aangezien geen enkel middel wordt geformuleerd tegen de artikelen 1 tot 15 en 20 tot 66 van het programmadecreet van 11 december 2024, is het beroep niet ontvankelijk in zoverre het gericht is tegen die bepalingen.

Wat betreft het belang

B.19.1. De Franse Gemeenschapsregering betwist het belang van de verzoekende partijen om in rechte te treden. Volgens haar valt de toegang tot het zevende jaar van het secundair onderwijs niet onder het statutair doel van de verschillende verzoekende partijen. De bestreden bepalingen hebben immers betrekking op personen die, voor het grootste deel, meerderjarig zijn en dus niet langer aan de leerplicht zijn onderworpen krachtens de wet van 29 juni 1983 « betreffende de leerplicht ». De verzoekende partijen hebben evenwel tot doel « kinderen », « jongeren » of « leerplichtige jongeren » te verdedigen.

B.19.2. De Grondwet en de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof vereisen dat elke natuurlijke persoon of rechtspersoon die een beroep tot vernietiging instelt, doet blijken van een belang. Van het vereiste belang doen slechts blijken de personen wier situatie door de bestreden norm rechtstreeks en ongunstig zou kunnen worden geraakt.

B.19.3. Wanneer een vereniging zonder winstoogmerk die niet haar persoonlijk belang aanvoert, voor het Hof optreedt, is vereist dat haar statutair doel van bijzondere aard is en, derhalve, onderscheiden van het algemeen belang; dat zij een collectief belang verdedigt; dat haar doel door de bestreden norm kan worden geraakt; dat ten slotte niet blijkt dat dit doel niet of niet meer werkelijk wordt nagestreefd.

B.20.1. De artikelen 17 en 18 van het programmadecreet van 11 december 2024 wijzigen de voorwaarden voor toegang tot het zevende jaar van het secundair onderwijs, zodat leerlingen die vroeger toegang ertoe hadden, niet meer het recht hebben om zich ervoor in te schrijven. De artikelen 16 en 19 van hetzelfde programmadecreet kunnen een vermindering inhouden van

de begeleiding van de leerlingen door leden van het onderwijzend personeel of van het hulppersoneel. Artikel 67 van hetzelfde programmadecreet voorziet erin dat die bepalingen uitwerking hebben vanaf 1 januari 2025.

B.20.2. De derde verzoekende partij is een vereniging zonder winstoogmerk waarvan het statutair doel erin bestaat « op te komen voor het recht van alle jongeren op toegang tot kennis om de wereld te begrijpen en tot competenties die hun kracht geven om hun individueel en collectief lot te beïnvloeden ». In tegenstelling tot hetgeen de Franse Gemeenschapsregering beweert, heeft zij dus tot doel de belangen te behartigen van « jongeren » en niet enkel van « leerplichtige jongeren » of « kinderen ».

B.20.3. De bestreden bepalingen raken de situatie van jongeren van wie die vereniging, ongeacht hun leeftijd, de belangen behartigt, door de voorwaarden te wijzigen waaronder zij toegang kunnen krijgen tot dat zevende jaar en door invloed uit te oefenen op het aantal personeelsleden dat hen begeleidt, en zulks vanaf het schooljaar 2025-2026. De derde verzoekende partij doet dus blijken van het vereiste belang om de vernietiging van de artikelen 16, 17, 18, 19 en 67 van het programmadecreet van 11 december 2024 te vorderen.

B.20.4. Aangezien het belang van de derde verzoekende partij om in rechte te treden vaststaat, dient dat van de andere verzoekende partijen niet te worden onderzocht.

Wat betreft de ontvankelijkheid van de middelen

B.21.1. De verzoekende partijen leiden zeven middelen af uit de schending, door de artikelen 16 en 19 van het programmadecreet van 11 december 2024, van de artikelen 10, 11, 22, 22bis, 23, 24, §§ 1, 3 en 4, van de Grondwet, al dan niet in samenhang gelezen met artikel 9 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens, met artikel 2 van het Eerste Aanvullend Protocol bij het Europees Verdrag voor de rechten van de mens (hierna : het Eerste Aanvullend Protocol), met de artikelen 10 en 15 van het herziene Europees Sociaal Handvest, met de artikelen 17 en 18 van het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten, met de artikelen 2, 4 en 13 van het Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten, met de artikelen 2, lid 2, 3, 14, 16 en 28 van het Internationaal Verdrag inzake de rechten van het kind, met de artikelen 7 en 24 van het Verdrag inzake de rechten van

personen met een handicap en met de algemene beginselen van rechtszekerheid en gewettigd vertrouwen, alsook met de *standstill*-verplichting.

B.21.2. Om te voldoen aan de vereisten van artikel 6 van de bijzondere wet van 6 januari 1989, moeten de middelen van het verzoekschrift te kennen geven welke van de regels waarvan het Hof de naleving waarborgt, zouden zijn geschonden, alsook welke de bepalingen zijn die deze regels zouden schenden, en uiteenzetten in welk opzicht die regels door de bedoelde bepalingen zouden zijn geschonden.

B.21.3. De verzoekende partijen zetten niet uiteen in welk opzicht de artikelen 16 en 19 van het programmadecreet van 11 december 2024 de in B.21.1 bedoelde toetsingsnormen zouden schenden. In zoverre zij betrekking hebben op die bepalingen, zijn de zeven middelen onontvankelijk.

Ten gronde

B.22. Het Hof onderzoekt de middelen in onderstaande volgorde :

1. de middelen die zijn gericht tegen het beperken van de toegang tot 7TK en tot 7BB ten aanzien van de leerlingen die niet reeds houder zijn van respectievelijk een kwalificatiegetuigschrift en het GHSO, met andere woorden de middelen die zijn afgeleid uit de schending :

a) van artikel 24 van de Grondwet (drie onderdelen van het eerste middel, en tweede middel);

b) van het beginsel van gelijkheid en niet-discriminatie (tweede en derde onderdeel van het derde middel);

c) van artikel 23 van de Grondwet (zesde middel);

2. de middelen die zijn gericht tegen het gebrek aan overgangsbepalingen (eerste onderdeel van het derde middel, vierde en vijfde middel);

3. de middelen die zijn gericht tegen de niet-inaanmerkingneming van de situatie van de leerlingen van het gespecialiseerd onderwijs (vierde onderdeel van het derde middel, en zevende middel).

1. Wat betreft het beperken van de toegang tot 7TK en tot 7BB ten aanzien van de leerlingen die niet reeds houder zijn van respectievelijk een kwalificatiegetuigschrift en het GHSO

a) De beperking van de toegang tot 7TK en tot 7BB ten aanzien van artikel 24 van de Grondwet (drie onderdelen van het eerste middel, en tweede middel)

B.23.1. De verzoekende partijen leiden een eerste middel af uit de schending, door de bestreden bepalingen, van de artikelen 10, 11 en 24, §§ 3 en 4, van de Grondwet, al dan niet in samenhang gelezen met artikel 2 van het Eerste Aanvullend Protocol, met de artikelen 2, lid 1, 4 en 13 van het Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten, met artikel 28 van het Internationaal Verdrag inzake de rechten van het kind en met de algemene rechtsbeginselen van rechtszekerheid, van gewettigd vertrouwen en van de *standstill*-verplichting.

B.23.2. In het eerste onderdeel van het eerste middel doen de verzoekende partijen gelden dat de beperking van de toegang tot 7TK en tot 7BB een niet redelijk verantwoorde beperking van het recht op onderwijs van de betrokken leerlingen uitmaakt, aangezien er geen enkel alternatief bestaat waardoor zij een gelijkwaardige kwalificatie in soortgelijke omstandigheden kunnen behalen.

B.23.3. In het tweede en het derde onderdeel van het eerste middel doen de verzoekende partijen gelden dat de beperking van de toegang tot 7BB en tot 7TK een aanzienlijke achteruitgang van het beschermingsniveau van het recht op onderwijs van de betrokken leerlingen met zich meebrengt, althans op het gebied van de toegankelijkheid, de aanvaardbaarheid en de kosten van het onderwijs, zonder dat een reden van algemeen belang die achteruitgang verantwoordt.

B.24.1. De artikelen 10 en 11 van de Grondwet hebben een algemene draagwijdte. Zij verbieden elke discriminatie, ongeacht de oorsprong ervan : de grondwettelijke regels van de gelijkheid en van de niet-discriminatie zijn toepasselijk ten aanzien van alle rechten en alle vrijheden.

B.24.2. Artikel 24, §§ 3 en 4, van de Grondwet bepaalt :

« § 3. Ieder heeft recht op onderwijs, met eerbiediging van de fundamentele rechten en vrijheden. De toegang tot het onderwijs is kosteloos tot het einde van de leerplicht.

Alle leerlingen die leerplichtig zijn, hebben ten laste van de gemeenschap recht op een morele of religieuze opvoeding.

§ 4. Alle leerlingen of studenten, ouders, personeelsleden en onderwijsinstellingen zijn gelijk voor de wet of het decreet. De wet en het decreet houden rekening met objectieve verschillen, waaronder de eigen karakteristieken van iedere inrichtende macht, die een aangepaste behandeling verantwoorden ».

B.24.3. Artikel 2 van het Eerste Aanvullend Protocol bepaalt :

« Niemand zal het recht op onderwijs worden ontzegd. Bij de uitoefening van alle functies welke de Staat in verband met de opvoeding en het onderwijs op zich neemt zal de Staat het recht eerbiedigen van de ouders om (voor hun kinderen) zich van de opvoeding en van dat onderwijs te verzekeren welke overeenstemmen met hun eigen godsdienstige en [filosofische] overtuigingen ».

B.24.4. Artikel 13 van het Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten bepaalt :

« 1. De Staten die partij zijn bij dit Verdrag erkennen het recht van een ieder op onderwijs. Zij zijn van oordeel dat het onderwijs gericht dient te zijn op de volledige ontplooiing van de menselijke persoonlijkheid en van het besef van haar waardigheid en dat het dient bij te dragen tot de eerbied voor de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden. Zij zijn voorts van oordeel dat het onderwijs een ieder in staat dient te stellen een nuttige rol te vervullen in een vrije samenleving en het begrip, de verdraagzaamheid en de vriendschap onder alle volken en alle rasgemeenschappen, etnische en godsdienstige groeperingen, alsmede de activiteiten van de Verenigde Naties voor de handhaving van de vrede dient te bevorderen.

2. De Staten die partij zijn bij dit Verdrag erkennen dat, ten einde tot een volledige verwezenlijking van dit recht te komen :

a) Het lager onderwijs voor allen verplicht en kosteloos beschikbaar dient te zijn;

b) Het middelbaar onderwijs in zijn verschillende vormen, waarbij inbegrepen het technisch onderwijs en de beroepsopleiding op middelbaar niveau, door middel van alle passende maatregelen en in het bijzonder door de geleidelijke invoering van kosteloos onderwijs voor een ieder beschikbaar en algemeen toegankelijk dient te worden gemaakt;

c) Het hoger onderwijs door middel van alle passende maatregelen en in het bijzonder door de geleidelijke invoering van kosteloos onderwijs voor een ieder op basis van bekwaamheid gelijkelijk toegankelijk dient te worden gemaakt;

d) Het basisonderwijs zoveel mogelijk dient te worden gestimuleerd of geïntensiveerd ten behoeve van personen die geen lager onderwijs hebben genoten of dit niet hebben voltooid;

e) De ontwikkeling van een stelsel van inrichtingen voor onderwijs op alle niveaus met kracht dient te worden nagestreefd, een verantwoord stelsel van studiebeurzen in het leven dient te worden geroepen en de materiële omstandigheden van het onderwijzend personeel voortdurend dienen te worden verbeterd.

3. De Staten die partij zijn bij dit Verdrag verbinden zich de vrijheid te eerbiedigen van ouders of wettige voogden om voor hun kinderen of pupillen andere dan door de overheid opgerichte scholen te kiezen, die beantwoorden aan door de Staat vast te stellen of goed te keuren minimumonderwijsnormen en hun godsdienstige en zedelijke opvoeding te verzekeren overeenkomstig hun eigen overtuiging.

4. Geen onderdeel van dit artikel mag zodanig worden uitgelegd dat het de vrijheid aantast van individuele personen of rechtspersonen inrichtingen voor onderwijs op te richten en daaraan leiding te geven, met inachtneming evenwel van de in het eerste lid van dit artikel neergelegde beginselen en van de voorwaarde dat het aan deze inrichtingen gegeven onderwijs beantwoordt aan door de Staat vastgestelde minimumnormen ».

B.24.5. Het door artikel 24, § 3, van de Grondwet gewaarborgde recht op onderwijs staat een reglementering van de toegang tot het onderwijs, inzonderheid tot het onderwijs dat wordt verstrekt na afloop van de leerplicht – waaronder 7TK en 7BB –, op grond van de behoeften en de mogelijkheden van de gemeenschap en het individu, niet in de weg. Artikel 2 van het Eerste Aanvullend Protocol en artikel 13 van het Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten staan, in samenhang gelezen met artikel 24 van de Grondwet, evenmin eraan in de weg dat de toegang tot het onderwijs na afloop van de leerplicht afhankelijk wordt gemaakt van voorwaarden.

Het recht op onderwijs vereist van nature een overheidsregeling waarin rekening wordt gehouden met onder meer de behoeften en de middelen van de gemeenschap, alsook met de bijzondere kenmerken van het niveau van het in aanmerking genomen onderwijs. Dat recht, dat niet absoluut is, kan aan bepaalde beperkingen worden onderworpen voor zover die voorzienbaar zijn en in een redelijk verband van evenredigheid met het nagestreefde legitieme

doel staan. De Staat beschikt in dat opzicht over een beoordelingsmarge die des te groter is naarmate het in aanmerking genomen onderwijsniveau hoog is (EHRM, grote kamer, 10 november 2005, *Leyla Şahin t. Turkije*, ECLI:CE:ECHR:2005:1110JUD004477498, § 154; grote kamer, 19 oktober 2012, *Catan e.a. t. Moldavië en Rusland*, ECLI:CE:ECHR:2012:1019JUD004337004, § 140).

B.25. Uit de parlementaire voorbereiding van het programmadecreet van 11 december 2024 en uit het decreet van de Franse Gemeenschap van 11 december 2024 « houdende de uitgavenbegroting van de Franse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2025 » blijkt dat de bestreden bepalingen een dubbel doel nastreven.

Eenzijds beoogt de decreetgever « de impact van fantoomopties en een toename van het aantal kleine opties te beperken » in het kwalificatieonderwijs (*Parl. St.*, Parlement van de Franse Gemeenschap, 2024-2025, nr. 34/3, p. 10) en de betrokken leerlingen te heroriënteren naar « andere operatoren en actoren met opdrachten en onderwijsmethoden die meer aan die leerlingen en hun wensen zijn aangepast » (*Parl. St.*, Parlement van de Franse Gemeenschap, 2024-2025, nr. 34/1, p. 7). Er wordt eveneens gepreciseerd :

« [...] teneinde elke leerling de meest aangepaste opleiding te bieden en de rol tussen de verschillende opleidings- en onderwijsoperatoren te verduidelijken, werden maatregelen genomen om een aantal profielen te heroriënteren naar andere actoren dan het leerplichtonderwijs, met andere woorden :

- De leerlingen die zich inschrijven in het zevende jaar technisch en beroepsonderwijs, maar die reeds een diploma (GHSO) bezitten
- Het gaat hier om leerlingen die zich willen specialiseren of een aanvullende opleiding willen volgen, van wie bijna de helft twintig jaar en ouder is.
- Dat doel en die profielen vallen veeleer onder het onderwijs voor sociale promotie en het IFAPME/de FOREm/Actiris dan onder het leerplichtonderwijs. Er zal in begeleiding worden voorzien bij het heroriënteren naar die operatoren » (*Parl. St.*, Parlement van de Franse Gemeenschap, 2024-2025, nr. 38/1 [(Bijlage 1)], pp. 39-40).

Anderzijds streeft de decreetgever ook een doel van budgettaire besparingen na : « de verbetering van de werking van het kwalificatieonderwijs en de heroriëntering van leerlingen naar geschiktere onderwijsniveaus zullen een besparing van 15,6 miljoen euro mogelijk maken » (*ibid.*, p. 39).

B.26.1. Zoals in B.9.5 is vermeld, leiden de bestreden bepalingen in essentie tot het beperken van de respectieve toegang tot 7TK en tot 7BB respectievelijk ten aanzien van de leerlingen die niet reeds houder zijn van een kwalificatiegetuigschrift en ten aanzien van de leerlingen die niet reeds houder zijn van het GHSO. Zij wijzigen de voorwaarden voor het behalen van een eerste kwalificatiegetuigschrift of van het GHSO niet en zij verhinderen dus geen enkele leerling om een einddiploma secundair onderwijs te behalen. In dat verband heeft de decreetgever gepreciseerd dat de bestreden bepalingen « in geen geval betrekking hebben op de leerlingen die een zevende jaar wensen te volgen om het GHSO te behalen » (*Parl. St.*, Parlement van de Franse Gemeenschap, 2024-2025, nr. 34/1, p. 8).

B.26.2. De bestreden bepalingen staan eraan in de weg dat de leerlingen die reeds een kwalificatiegetuigschrift of het GHSO in het secundair onderwijs hebben behaald, een tweede kwalificatiegetuigschrift behalen. Indien zij zich wensen te specialiseren of een aanvullende opleiding wensen te volgen, worden die leerlingen doorgestuurd naar het volwassenenonderwijs of naar opleidingen voor volwassenen, die net tot doel hebben dat soort van aanvullende opleiding aan te bieden.

B.26.3. Het is juist dat, zoals de verzoekende partijen doen gelden, de kostprijs van de toegang tot die – betalende – opleidingen verschilt van de kostprijs van de toegang tot 7TK en 7BB, die niet het voorwerp van enige directe of indirecte kosten mag uitmaken (artikel 1.7.2-1, § 1, van het Wetboek voor het basis- en secundair onderwijs). Aangezien die zevende jaren onderwijs betreffen dat wordt verstrekt na de leerplicht, is de grondwettelijke verplichting inzake kosteloosheid van het onderwijs « tot het einde van de leerplicht », bedoeld in artikel 24, § 3, eerste lid, tweede zin, van de Grondwet, evenwel niet van toepassing op 7TK en op 7BB, noch op de alternatieven die het mogelijk maken een gelijkwaardig kwalificatieniveau te behalen.

B.26.4. Bovendien ontzeggen de bestreden bepalingen de leerlingen niet elke mogelijkheid om hun opleidingstraject voort te zetten door zich te specialiseren of door aanvullende opleidingen te volgen. Uit het kadaster dat is opgesteld door de minister van Onderwijs, en dat door de verzoekende partijen aan het Hof is verstrekt, blijkt dat er op een paar uitzonderingen na in het volwassenenonderwijs of in de opleidingen voor volwassenen bij het IFAPME of bij de EFP/SFPME een alternatief bestaat voor de in 7TK en in 7BB aangeboden opleidingen.

Die alternatieve opleidingen vallen weliswaar onder een onderwijstype dat is onderworpen aan een regeling die verschilt van die van het secundair onderwijs, met name wat betreft de doelstellingen, het aantal lessen van de opleidingen of de pedagogische begeleiding. Uit artikel 24, § 3, van de Grondwet, in samenhang gelezen met artikel 2 van het Eerste Aanvullend Protocol en met artikel 13 van het Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten, kan evenwel geen onvoorwaardelijk recht worden afgeleid om een opleiding naar keuze in het secundair onderwijs te genieten nadat een einddiploma secundair onderwijs is behaald dat door dat onderwijs is uitgereikt.

B.26.5. Gelet op de doelstellingen van de decreetgever is het niet onredelijk om leerlingen die reeds houder zijn van een einddiploma secundair onderwijs door te verwijzen naar het volwassenenonderwijs, aangezien de afgifte van dat einddiploma aantoont dat dat onderwijs zijn doelstellingen ten aanzien van hen heeft bereikt. Inzonderheid wordt in dat geval voldaan aan de doelstellingen van de kwalificatieafdeling van het secundair onderwijs, die zijn aangehaald in B.4.2 : met hun kwalificatiegetuigschrift of met hun GHSO kunnen de leerlingen hetzij een plaats in het beroepsleven bekleden, hetzij een hogere studie aanvangen, of zich verder specialiseren of een aanvullende opleiding volgen in het volwassenenonderwijs of in de opleidingen voor volwassenen bij het IFAPME of bij de EFP/SFPME.

B.27. Het eerste onderdeel van het eerste middel is niet gegrond.

B.28.1. Het Hof dient nog te onderzoeken of de beperking van de toegang tot 7TK en tot 7BB voor de leerlingen die niet reeds houder zijn van, respectievelijk, een kwalificatiegetuigschrift en het GHSO, bestaanbaar is met de *standstill*-verplichting die voortvloeit uit artikel 24, § 3, van de Grondwet, in samenhang gelezen met artikel 13 van het Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten.

B.28.2. Uit die laatste bepaling blijkt immers dat voor het « lager onderwijs », het « middelbaar onderwijs in zijn verschillende vormen », het « hoger onderwijs » en het « basisondericht » onderscheiden bepalingen en behandelingen gelden. Het lager onderwijs dient « voor allen verplicht en kosteloos beschikbaar [...] te zijn »; het middelbaar onderwijs dient « voor een ieder beschikbaar en algemeen toegankelijk [...] te worden gemaakt »; het hoger onderwijs dient « voor een ieder op basis van bekwaamheid gelijkelijk toegankelijk [...]

te worden gemaakt»; en het basisondericht dient «zoveel mogelijk [...] te worden gestimuleerd of geïntensiveerd ten behoeve van personen die geen lager onderwijs hebben genoten of dit niet hebben voltooid».

Wat het middelbaar en het hoger onderwijs betreft, moeten de in het Verdrag ingeschreven doelstellingen worden nagestreefd «door middel van alle passende maatregelen en in het bijzonder door de geleidelijke invoering van kosteloos onderwijs». Voor die onderwijsniveaus geldt op het vlak van de kostprijs van het onderwijs een *standstill*-verplichting.

Zoals het Hof heeft geoordeeld bij zijn arrest nr. 28/2007 van 21 februari 2007 (ECLI:BE:GHCC:2007:ARR.028) (B.4.9), blijkt meer bepaald uit de gecombineerde lezing van de artikelen 2, lid 1, en 13, lid 2, van het Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten dat de – door het Verdrag beoogde - gelijke toegankelijkheid tot het middelbaar en het hoger onderwijs geleidelijk moet worden ingevoerd in de verdragsluitende Staten, rekening houdend met de economische mogelijkheden en de situatie van de overheidsfinanciën eigen aan elk van die Staten, en niet volgens strikt eenvormige temporele voorwaarden.

Artikel 13, lid 2, *b)* en *c)*, van hetzelfde Verdrag doet derhalve geen recht op kosteloze toegang ontstaan tot ander onderwijs dan het lager onderwijs. Wel verzetten die bepalingen zich ertegen dat België, na de inwerkingtreding van het Verdrag te zijnen aanzien - op 21 juli 1983 - maatregelen zou nemen die ingaan tegen de doelstelling om de gelijke toegang tot het middelbaar en het hoger onderwijs te verwezenlijken, onder meer door de geleidelijke invoering van kosteloos onderwijs.

Bij datzelfde arrest heeft het Hof voorts geoordeeld dat de *standstill*-verplichting, die voortvloeit uit het voormelde Verdrag, niet inhoudt dat de schoolgelden na 1983 niet kunnen worden verhoogd, met name, enerzijds, op grond van een redelijke beoordeling van de evolutie van de kosten van levensonderhoud, van de evolutie van het nationaal product en van de stijging van het gemiddelde inkomen per inwoner, ten opzichte van de tijd waarin ze zijn vastgesteld, en, anderzijds, op grond van motieven van algemeen belang die onder andere worden vermeld in artikel 2, lid 1, van het Verdrag, waaronder in het bijzonder de ter beschikking staande financiële middelen (B.4.11).

Die *standstill*-verplichting staat aldus eraan in de weg dat de bevoegde wetgever het beschermingsniveau inzake de toegankelijkheid van het middelbaar of het hoger onderwijs, dat geboden wordt door de van toepassing zijnde wetgeving, in aanzienlijke mate vermindert zonder redelijke verantwoording.

B.28.3. De bestreden bepalingen wijzigen de kosten van het secundair onderwijs of van het hoger onderwijs op zich niet. Zij leggen leerlingen die zich wensen te specialiseren of die een aanvullende opleiding wensen te volgen nadat zij, naargelang van de gevallen, een kwalificatiegetuigschrift of het GHSO hebben behaald, evenwel de verplichting op zich te wenden tot het volwassenenonderwijs of tot opleidingen voor volwassenen bij het IFAPME of bij de EFP/SFPME, aangezien 7TK en 7BB niet voor hen toegankelijk zijn.

B.28.4. Zoals in B.26.3 is vermeld, blijkt uit artikel 1.7.2-1, § 1, van het Wetboek voor het basis- en secundair onderwijs dat voor de toegang tot 7TK of tot 7BB niet enig direct of indirect schoolgeld mag worden aangerekend en dat de toegang tot die jaren dus kosteloos is. De toegang tot de opleidingen in het volwassenenonderwijs of bij het IFAPME of de EFP/SFPME is daarentegen onderworpen aan de inning van inschrijvingsgeld of schoolgeld.

Het feit dat de leerlingen zich moeten inschrijven in een ander onderwijstype, waarvan de toegang betalend is, om hetzelfde kwalificatieniveau te behalen als dat wat zij zouden hebben behaald in het secundair onderwijs, vormt op zich een aanzienlijke achteruitgang van het beschermingsniveau dat wordt geboden door de van toepassing zijnde wetgeving op het gebied van de kostprijs van het onderwijs.

B.28.5. De omstandigheid dat artikel 1 van het programmadecreet van 16 juli 2025 erin voorziet dat, tijdens de schooljaren 2025-2026, 2026-2027 en 2027-2028, de leerlingen op wie de beperkingen van de toegang tot 7TK en tot 7BB betrekking hebben, een vrijstelling genieten van het vast inschrijvingsgeld in het volwassenenonderwijs, heeft geen weerslag op die vaststelling. Die vrijstelling heeft immers enkel betrekking op het vast inschrijvingsgeld. Zij verhindert niet dat bijkomend inschrijvingsgeld wordt geïnd. Bovendien is die vrijstelling enkel van toepassing op de leerlingen die hun traject in het technisch kwalificatieonderwijs of in het technisch beroepsonderwijs waren begonnen vooraleer het programmadecreet van 11 december 2024 werd aangenomen en heeft zij enkel betrekking op de inschrijvingen tijdens de academiejaren 2025-2026, 2026-2027 en 2027-2028. Ten slotte heeft zij geen weerslag op

de kostprijs van de opleidingen die zouden worden gevolgd bij het IFAPME of bij de ESP/SFPME.

B.28.6. Die aanzienlijke achteruitgang is redelijk verantwoord, om redenen die soortgelijk zijn aan die welke zijn uiteengezet in B.26.1 tot B.26.5, ten aanzien van de in B.25 aangehaalde doelstellingen van de decreetgever, namelijk de wil om de leerlingen te heroriënteren naar onderwijsvormen die beter overeenstemmen met hun profiel, de wil om de rol tussen de verschillende opleidings- en onderwijsoperatoren te verduidelijken, en de wil om de werking van het kwalificatieonderwijs te verbeteren, met name door het aantal « kleine opties » te beperken.

B.29. Het tweede en het derde onderdeel van het eerste middel zijn niet gegrond.

B.30. De verzoekende partijen leiden een tweede middel af uit de schending, door de bestreden bepalingen, van artikel 24, § 1, van de Grondwet, al dan niet in samenhang gelezen met artikel 9 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens, met artikel 2 van het Eerste Aanvullend Protocol, met artikel 13 van het Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten, met artikel 18 van het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten en met de artikelen 14 en 28 van het Internationaal Verdrag inzake de rechten van het kind, in zoverre de beperkingen van de toegang tot 7TK en tot 7BB aan sommige leerlingen de mogelijkheid zouden ontnemen om hun schooltraject te volgen in onderwijs dat is gebaseerd op een al dan niet confessionele levensbeschouwing van hun keuze.

B.31.1. Artikel 24, § 1, van de Grondwet bepaalt :

« Het onderwijs is vrij; elke preventieve maatregel is verboden; de bestraffing van de misdrijven wordt alleen door de wet of het decreet geregeld.

De gemeenschap waarborgt de keuzevrijheid van de ouders.

De gemeenschap richt neutraal onderwijs in. De neutraliteit houdt onder meer in, de eerbied voor de filosofische, ideologische of godsdienstige opvattingen van de ouders en de leerlingen.

De scholen ingericht door openbare besturen bieden, tot het einde van de leerplicht, de keuze aan tussen onderricht in een der erkende godsdiensten en de niet-confessionele zedenleer ».

B.31.2. De door artikel 24, § 1, van de Grondwet gewaarborgde onderwijsvrijheid waarborgt het recht tot oprichting van scholen die al dan niet zijn geënt op een bepaalde confessionele of niet-confessionele levensbeschouwing. Zij impliceert voor privépersonen eveneens de mogelijkheid om – zonder voorafgaande toestemming en onder voorbehoud van de inachtneming van de fundamentele rechten en vrijheden – naar eigen inzicht onderwijs in te richten en te laten verstrekken, zowel naar de vorm als naar de inhoud, bijvoorbeeld door scholen op te richten die hun eigenheid vinden in bepaalde pedagogische of onderwijskundige opvattingen.

B.31.3. Volgens het tweede lid van artikel 24, § 1, van de Grondwet waarborgt de gemeenschap de keuzevrijheid van de ouders. Die keuzevrijheid houdt in dat de ouders voor hun kinderen het onderwijs kunnen kiezen dat het meest met hun levensopvatting overeenstemt. Om die keuzevrijheid te waarborgen, richt de gemeenschap neutraal onderwijs in dat de filosofische, ideologische of godsdienstige opvattingen van de ouders en de leerlingen in acht neemt (artikel 24, § 1, derde lid, van de Grondwet) en subsidieert zij onderwijsinstellingen die hun eigenheid vinden in een bepaalde godsdienstige, filosofische of onderwijskundige opvatting. De keuzevrijheid houdt evenwel niet in dat de ouders en de leerlingen een onvoorwaardelijk recht van inschrijving in de school van hun keuze hebben.

B.31.4. De keuzevrijheid verleent de ouders en de leerlingen evenmin een onvoorwaardelijk recht op het genot van een opleidingsaanbod dat alle mogelijke opties en studierichtingen omvat in instellingen die overeenstemmen met hun godsdienstige, filosofische of onderwijskundige opvattingen, inzonderheid wanneer die opleiding wordt verstrekt na het beëindigen van de leerplicht.

B.32. De omstandigheid dat de bestreden bepalingen sommige leerlingen ertoe kunnen brengen dat zij hun opleiding, na het beëindigen van de leerplicht, voortzetten in instellingen die niet overeenstemmen met hun godsdienstige, filosofische of onderwijskundige opvattingen, of in instellingen die tot een ander net behoren dan de instelling waar zij hun secundair onderwijs hebben beëindigd, volstaat op zich niet om een onevenredige aantasting van de vrijheid van onderwijs uit te maken.

B.33. Het tweede middel is niet gegrond.

b) *De beperking van de toegang tot 7TK en tot 7BB ten aanzien van het beginsel van gelijkheid en niet-discriminatie (tweede en derde onderdeel van het derde middel)*

B.34. De verzoekende partijen leiden een derde middel af uit de schending, door de artikelen 16, 17, 18, 19 en 67 van het programmadecreet van 11 december 2024, van de artikelen 10, 11 en 24, §§ 3 en 4, van de Grondwet, al dan niet in samenhang gelezen met artikel 14 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens, met artikel 2 van het Eerste Aanvullend Protocol, met de artikelen 2, leden 1 en 2, en 13 van het Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten, met de artikelen 2, lid 2, 3 en 28 van het Internationaal Verdrag inzake de rechten van het kind, met de algemene beginselen van rechtszekerheid en van gewettigd vertrouwen en met de *standstill*-verplichting.

B.35. De artikelen 10 en 11 van de Grondwet waarborgen het beginsel van gelijkheid en niet-discriminatie.

Het beginsel van gelijkheid en niet-discriminatie sluit niet uit dat een verschil in behandeling tussen categorieën van personen wordt ingesteld, voor zover dat verschil op een objectief criterium berust en het redelijk verantwoord is.

Het bestaan van een dergelijke verantwoording moet worden beoordeeld rekening houdend met het doel en de gevolgen van de betwiste maatregel en met de aard van de ter zake geldende beginselen; het beginsel van gelijkheid en niet-discriminatie is geschonden wanneer vaststaat dat er geen redelijk verband van evenredigheid bestaat tussen de aangewende middelen en het beoogde doel.

B.36.1. In het tweede onderdeel van het derde middel voeren de verzoekende partijen in essentie aan dat, zonder dat daarvoor een redelijke verantwoording bestaat, de bestreden bepalingen een verschil in behandeling doen ontstaan tussen, enerzijds, de leerlingen die een zesde jaar in het doorstromingsonderwijs beëindigen, die toegang hebben tot het zevende jaar in die onderwijsvorm (7VHO), en, anderzijds, de leerlingen die een zesde jaar in het technisch kwalificatieonderwijs beëindigen, die geen toegang hebben tot het zevende jaar van die onderwijsvorm, aangezien zij reeds houder zijn van een kwalificatiegetuigschrift.

De verzoekende partijen doen in het derde onderdeel van het derde middel eveneens gelden dat de bestreden bepalingen daarenboven een onverantwoord verschil in behandeling doen ontstaan tussen, enerzijds, de leerlingen die een zesde jaar beëindigen in het technisch kwalificatieonderwijs en die geen toegang hebben tot 7TK, aangezien zij houder zijn van een kwalificatiegetuigschrift, en, anderzijds, de leerlingen die een zesde jaar beëindigen in het doorstromingsonderwijs en die toegang hebben tot 7TK, aangezien zij in beginsel geen houder zijn van een kwalificatiegetuigschrift (derde onderdeel).

B.36.2. In tegenstelling tot hetgeen de Franse Gemeenschapsregering doet gelden, zijn die categorieën van leerlingen vergelijkbaar ten aanzien van de bestreden bepalingen. Het gaat in alle gevallen om leerlingen die zijn ingeschreven in het gewoon secundair onderwijs en die hun zesde jaar met vrucht beëindigen en dus een eindexamen secundair onderwijs behalen, en die, vooraleer de bestreden bepalingen werden aangenomen, zich in 7TK of in 7BB konden inschrijven.

B.36.3. In tegenstelling tot hetgeen de verzoekende partijen aanvoeren, berusten die verschillen in behandeling niet rechtstreeks op de onderwijsafdeling en -vorm waarin de betrokken leerlingen zijn ingeschreven. De toegang tot 7VHO of tot 7TK wordt immers niet afhankelijk gesteld van de inschrijving in het doorstromingsonderwijs of in het technisch kwalificatieonderwijs, maar wel van de bekwaamheidsbewijzen en diploma's die de betrokken leerlingen bezitten. Dat criterium is objectief.

B.36.4. 7VHO is een voorbereidend jaar op het hoger onderwijs. Aangezien de inschrijving in dat onderwijstype in beginsel het GHSO of een gelijkwaardig bekwaamheidsbewijs vereist (artikel 107 van het decreet van 7 november 2013), is het verantwoord om de toegang tot dat zevende jaar mogelijk te maken voor de leerlingen die houder zijn van het GHSO. Zowel de leerlingen van het doorstromingsonderwijs als de leerlingen van het technisch kwalificatieonderwijs en kunstkwalificatieonderwijs (na een zesde jaar) en de leerlingen van het beroepsonderwijs (na een zevende jaar, ongeacht of dit 7BB dan wel 7BC is) kunnen houder zijn van het GHSO en dus toegang hebben tot 7VHO.

7TK strekt ertoe dat het kwalificatiegetuigschrift of het attest van aanvullende competenties wordt behaald. Dat zevende jaar wordt georganiseerd in de derde graad van het technisch kwalificatieonderwijs. Zoals in B.4.2 is vermeld, biedt de kwalificatieafdeling de

leerlingen een voorbereiding op het beroepsleven en laat zij eveneens toe de studie voort te zetten tot in het hoger onderwijs. De uitreiking van een kwalificatiegetuigschrift past binnen dat doel. Het is niet onredelijk te oordelen dat, aangezien de leerlingen die het zesde jaar van het technisch kwalificatieonderwijs met vrucht beëindigen, houder zijn van het GHSO en, voor de meesten onder hen, van een kwalificatiegetuigschrift, de doelstellingen van de kwalificatieafdeling zijn bereikt wat hen betreft. Zij kunnen immers ofwel een plaats in het beroepsleven bekleden dankzij de kwalificatie die zij hebben verworven en die wordt aangetoond door het kwalificatiegetuigschrift waarvan zij houder zijn, ofwel een hogere studie volgen, waartoe zij toegang hebben, aangezien zij houder zijn van het GHSO. Bijgevolg vermocht de decreetgever redelijkerwijs te oordelen dat enkel leerlingen die geen houder zijn van een kwalificatiegetuigschrift, zich konden inschrijven in 7TK.

B.36.5. De verschillen in behandeling zijn redelijk verantwoord.

B.37. Het tweede en het derde onderdeel van het derde middel zijn niet gegrond.

c) De beperking van de toegang tot 7TK en tot 7BB ten aanzien van artikel 23 van de Grondwet (zesde middel)

B.38. Het zesde middel is afgeleid uit de schending, door de bestreden bepalingen, van artikel 23 van de Grondwet, al dan niet in samenhang gelezen met de artikelen 2, leden 1 en 2, en 13 van het Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten, met de artikelen 3 en 28 van het Internationaal Verdrag inzake de rechten van het kind en met de algemene beginselen van rechtszekerheid en van gewettigd vertrouwen en met de *standstill*-verplichting, in zoverre de aan de leerlingen opgelegde verplichting om zich te heroriënteren naar een ander onderwijstype leidt tot een onverantwoorde aanzienlijke achteruitgang van hun recht op arbeid, op sociale zekerheid en op gezinsbijslagen, alsook van hun recht op culturele en maatschappelijke ontplooiing, met name wegens het risico dat zij hun studentenstatuut en dus hun kinderbijslag verliezen, alsook wegens de kostprijs van de alternatieve opleidingen, hetgeen ertoe bijdraagt dat hun aantrekkelijkheid op de arbeidsmarkt vermindert.

B.39.1. Artikel 23 van de Grondwet bepaalt :

« Ieder heeft het recht een menswaardig leven te leiden.

Daartoe waarborgen de wet, het decreet of de in artikel 134 bedoelde regel, rekening houdend met de overeenkomstige plichten, de economische, sociale en culturele rechten, waarvan ze de voorwaarden voor de uitoefening bepalen.

Die rechten omvatten inzonderheid :

1° het recht op arbeid en op de vrije keuze van beroepsarbeid in het raam van een algemeen werkgelegenheidsbeleid dat onder meer gericht is op het waarborgen van een zo hoog en stabiel mogelijk werkgelegenheidspeil, het recht op billijke arbeidsvoorwaarden en een billijke beloning, alsmede het recht op informatie, overleg en collectief onderhandelen;

2° het recht op sociale zekerheid, bescherming van de gezondheid en sociale, geneeskundige en juridische bijstand;

[...]

5° het recht op culturele en maatschappelijke ontplooiing;

6° het recht op gezinsbijslagen ».

B.39.2. Artikel 23 van de Grondwet bevat een *standstill*-verplichting die eraan in de weg staat dat de bevoegde wetgever het beschermingsniveau dat wordt geboden door de van toepassing zijnde wetgeving, in aanzienlijke mate vermindert zonder redelijke verantwoording.

B.40.1. De verzoekende partijen doen gelden dat de bestreden bepalingen leiden tot een aanzienlijke achteruitgang van het beschermingsniveau van het recht op arbeid van de betrokken leerlingen omdat zij die laatstgenoemden een deel van de opleiding ontzeggen die hen aantrekkelijk maakt op de arbeidsmarkt.

B.40.2. Artikel 23, derde lid, 1°, van de Grondwet waarborgt noch het recht op het verkrijgen van een specifieke betrekking, noch het recht op het volgen van een opleiding die het verkrijgen van een betrekking waarborgt. De bestreden bepalingen, die de inschrijving in 7TK en in 7BB verhinderen voor de leerlingen die reeds houder zijn van respectievelijk een kwalificatiegetuigschrift en het GHSO, hebben geen enkele rechtstreekse weerslag op het recht op arbeid noch op de vrije keuze van beroepsarbeid van die leerlingen, en zij brengen dus geen enkele achteruitgang van het beschermingsniveau van dat recht teweeg.

B.41. De verzoekende partijen zetten niet uiteen in welk opzicht de bestreden bepalingen specifiek het recht op sociale zekerheid of het recht op culturele en maatschappelijke ontplooiing zouden schenden, die respectievelijk door artikel 23, derde lid, 2° en 5°, van de Grondwet worden gewaarborgd.

B.42.1. Artikel 23, derde lid, 6°, van de Grondwet waarborgt het recht op gezinsbijslagen. Krachtens artikel 23, tweede lid, van de Grondwet staat het aan de bevoegde wetgever de voorwaarden voor de uitoefening van dat recht te bepalen.

B.42.2. De Franse Gemeenschap is niet bevoegd om de voorwaarden voor de uitoefening van het recht op gezinsbijslagen te bepalen.

Krachtens artikel 3, 8°, van het bijzonder decreet van de Franse Gemeenschap van 3 april 2014 « betreffende de bevoegdheden van de Franse Gemeenschap waarvan de uitoefening naar het Waalse Gewest en de Franse Gemeenschapscommissie wordt overgedragen » staat het immers aan het Waalse Gewest de « gezinsbijslag » op het grondgebied van het Franse taalgebied te regelen. Daartoe heeft de Waalse decreetgever het decreet van het Waalse Gewest van 8 februari 2018 « betreffende het beheer en de betaling van de gezinsbijslagen » (hierna : het decreet van 8 februari 2018) aangenomen.

Krachtens artikel 135 van de Grondwet en artikel 63, tweede lid, van de bijzondere wet van 12 januari 1989 met betrekking tot de Brusselse Instellingen beschikt de Verenigde Vergadering van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie over een exclusieve bevoegdheid inzake gezinsbijslag op het grondgebied van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest. Om die aangelegenheid te regelen, heeft de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie de ordonnantie van 25 april 2019 « tot regeling van de toekenning van gezinsbijslag » (hierna : de ordonnantie van 25 april 2019) aangenomen.

B.42.3. Volgens artikel 25, § 2, van de ordonnantie van 25 april 2019 kan de kinderbijslag worden toegekend aan het rechtgevend kind dat 18 tot 25 jaar oud is, met name indien het « onderwijs volgt of een stage vervult om in een ambt te kunnen worden benoemd of een opleiding volgt waarvoor studiepunten worden toegekend in de bachelor-masterstructuur en waarvoor geen enkele les moet gevolgd worden » (artikel 25, § 2, *b*)). In artikel 1, derde lid, van het besluit van het Verenigd College van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie

van 9 juli 2019 « tot vaststelling van de voorwaarden waaronder kinderbijslag wordt verleend ten behoeve van kinderen die lessen volgen of een opleiding doorlopen » wordt gepreciseerd dat de kinderbijslag wordt toegekend indien de lessen worden gegeven gedurende ten minste zeventien uur per week, waarbij een lesuur van 50 minuten wordt gelijkgesteld met een uur.

Krachtens artikel 5, § 3, van het decreet van 8 februari 2018 behoudt het rechtgevend kind dat ouder is dan 18 jaar, het recht op kinderbijslag tot de leeftijd van 21 jaar, behalve indien het in « één van de moeilijkheden bepaald door de Regering » verkeert. Na de leeftijd van 21 jaar kan het kind kinderbijslag genieten tot de leeftijd van 25 jaar indien het « een afstudeerrichting volgt in een onderwijs georganiseerd, erkend of gesubsidieerd overeenkomstig artikel 24 van de Grondwet door één van de Gemeenschappen van België of in een onderwijs gevolgd buiten het Koninkrijk bij een door een buitenlandse overheid erkende inrichting » (artikel 5, § 4, eerste lid, 3°, van hetzelfde decreet). In artikel 5, derde lid, van het besluit van de Waalse Regering van 20 september 2018 « tot uitvoering van artikel 5, §§ 3 en 4, van het decreet van 8 februari 2018 betreffende het beheer en de betaling van de gezinsbijslagen, met betrekking tot de toekenningsvoorwaarden van de gezinsbijslagen aan kinderen ouder dan achttien jaar » wordt, met betrekking tot de buiten het hoger onderwijs gevolgde afstudeerrichting, gepreciseerd dat de kinderbijslag wordt toegekend indien de gevolgde opleiding ten minste zeventien lestijden per week omvat.

B.42.4. Zonder dat het noodzakelijk is te onderzoeken of die omstandigheden leiden tot een aanzienlijke achteruitgang van het beschermingsniveau van het recht op gezinsbijslagen, dient te worden vastgesteld dat die aangevoerde achteruitgang niet zijn oorsprong zou vinden in de bestreden bepalingen, die de voorwaarden voor de toegang tot 7TK en tot 7BB bepalen, maar wel in de Waalse en Brusselse gezinsbijslagregelingen.

B.43. Het zesde middel is niet gegrond.

2. Wat betreft de ontstentenis van overgangsbepalingen

B.44.1. Het eerste onderdeel van het derde middel is afgeleid uit de schending, door de bestreden bepalingen, van de artikelen 10, 11 en 24, § 3, van de Grondwet, al dan niet in samenhang gelezen met artikel 2 van het Eerste Aanvullend Protocol, met de artikelen 2, lid 1,

4 en 13 van het Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten, met artikel 28 van het Internationaal Verdrag inzake de rechten van het kind, met de algemene beginselen van rechtszekerheid en gewettigd vertrouwen en met de *standstill*-verplichting, in zoverre zij, enerzijds, de leerlingen die op het ogenblik van de inwerkingtreding van het bestreden programmadecreet een 7TK of 7BB reeds hadden aangevat en, anderzijds, de leerlingen die op hetzelfde ogenblik nog niet waren ingeschreven in 7TK of in 7BB maar van plan waren zich ervoor in te schrijven, verschillend zouden behandelen zonder redelijke verantwoording.

B.44.2. Het vierde middel is afgeleid uit de schending, door de bestreden bepalingen, van de artikelen 10, 11, 22 en 24 van de Grondwet, al dan niet in samenhang gelezen met artikel 8 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens, met artikel 17 van het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten, met artikel 16 van het Internationaal Verdrag inzake de rechten van het kind en met artikel 10 van het Europees Sociaal Handvest, in zoverre de beperking van de toegang tot 7TK en tot 7BB op onverantwoorde wijze afbreuk zou doen aan het levensproject van de leerlingen die hun schooltraject hebben gekozen met het oog op een inschrijving in het zevende jaar.

B.44.3. Het vijfde middel is afgeleid uit de schending, door de bestreden bepalingen, van de artikelen 22bis en 24, §§ 3 en 4, van de Grondwet, al dan niet in samenhang gelezen met artikel 2 van het Eerste Aanvullend Protocol, met de artikelen 2, lid 1, en 13 van het Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten en met de artikelen 3 en 28 van het Internationaal Verdrag inzake de rechten van het kind, in zoverre de beperking van de toegang tot 7TK en tot 7BB aan de leerlingen de mogelijkheid zou ontzeggen om de opleiding te volgen die zij voor ogen hadden, hetgeen hun professionele toekomst in gevaar brengt en hen ertoe dwingt zich te heroriënteren, en dus strijdig is met het hoger belang van de minderjarige leerlingen.

B.44.4. Met die middelen bekritisieren de verzoekende partijen in essentie de ontstentenis van overgangsbepalingen en de onmiddellijke toepassing van de beperking van de toegang tot 7TK en tot 7BB, die de leerlingen die hun traject in het technisch kwalificatieonderwijs of in het beroepsonderwijs waren begonnen en die tijdens het schooljaar 2024-2025 in het vierde jaar of in een hoger jaar zaten, verhindert zich in te schrijven in 7TK of in 7BB na hun zesde jaar.

B.45. Het staat in beginsel aan de decreetgever om, wanneer hij beslist nieuwe regelgeving in te voeren, te beoordelen of het noodzakelijk of opportuun is die beleidswijziging vergezeld te doen gaan van overgangsmaatregelen. Het beginsel van gelijkheid en niet-discriminatie wordt slechts geschonden indien de overgangsregeling, of de ontstentenis daarvan, tot een verschil in behandeling leidt waarvoor geen redelijke verantwoording bestaat of indien aan het vertrouwensbeginsel op buitensporige wijze afbreuk wordt gedaan.

Dat laatste is het geval wanneer de rechtmatige verwachtingen van een bepaalde categorie van personen worden geschonden zonder dat een dwingende reden van algemeen belang voorhanden is die het ontbreken van een te hunnen voordele ingestelde overgangsregeling kan verantwoorden. Het vertrouwensbeginsel is nauw verbonden met het rechtszekerheidsbeginsel, dat de wetgever verbiedt om zonder objectieve en redelijke verantwoording afbreuk te doen aan het belang van de rechtsonderhorigen om in staat te zijn de rechtsgevolgen van hun handelingen te voorzien.

B.46. Het kwalificerend onderwijstraject, in de zin van artikel 2, 2°, van het decreet van de Franse Gemeenschap van 20 juli 2022 « betreffende het traject van kwalificerend onderwijs », strekt zich doorlopend uit tussen het vierde en het zesde jaar en, in voorkomend geval, een zevende jaar (artikel 6 van hetzelfde decreet). Het vierde jaar van het secundair onderwijs biedt de leerling de mogelijkheid zich te oriënteren binnen het kwalificatieonderwijs (artikel 4, § 2, tweede lid, van hetzelfde decreet) en het is na afloop van dat vierde jaar dat de leerling kan beslissen om zijn keuze voor een gegroepeerde basisoptie te bevestigen of te wijzigen (artikel 4, § 2, vierde lid, van hetzelfde decreet). Het is dus in beginsel tijdens het vierde jaar secundair onderwijs dat de leerlingen die in het technisch kwalificatieonderwijs of in het beroepsonderwijs zijn ingeschreven, beslissen over hun oriëntering, het vervolg van hun traject plannen en een eventuele inschrijving in het zevende jaar overwegen.

B.47.1. De onmiddellijke toepassing van de bestreden bepalingen heeft tot gevolg dat de leerlingen die hun traject in het kwalificatieonderwijs zijn begonnen vóór de inwerkingtreding van de bestreden bepalingen, dit wil zeggen de leerlingen die tijdens het schooljaar 2024-2025 in het vierde, in het vijfde of in het zesde jaar van het secundair kwalificatieonderwijs, in 7BB of in 7BC waren ingeschreven, niet langer toegang hebben tot 7TK noch tot 7BB. Aangezien de regels voor de toegang tot het zevende jaar werden gewijzigd tijdens hun traject, bevinden die leerlingen zich in de onmogelijkheid om de door hen beoogde specialisatie voort te zetten.

B.47.2. Om de aanvullende opleiding of de door hen beoogde specialisatie voort te zetten, dienen die leerlingen zich in te schrijven in het volwassenenonderwijs of een opleiding te volgen bij het IFAPME of bij de EFP/SFPME. Zulks dwingt hen dus ertoe hun opleiding voort te zetten in een onderwijstype waarvan de toegang betalend is.

Zoals in B.28.5 is vermeld, voorziet het programmadecreet van 16 juli 2025 weliswaar in een vrijstelling van het vast inschrijvingsgeld in het volwassenenonderwijs voor de leerlingen die niet langer toegang hebben tot 7TK en 7BB. Aangezien die vrijstelling enkel het vast inschrijvingsgeld omvat, verhindert zij echter niet dat bijkomend inschrijvingsgeld wordt geïnd, zodat de toegang tot dat onderwijs betalend kan blijven. Zij is overigens enkel van toepassing tijdens de academiejaren 2025-2026, 2026-2027 en 2027-2028. Ten slotte heeft zij geen weerslag op de kostprijs van de opleidingen die zouden worden gevolgd bij het IFAPME of bij de EFP/SFPME.

Bovendien zijn het volwassenenonderwijs en de door het IFAPME en door de EFP/SFPME georganiseerde opleidingen onderworpen aan een regeling die verschilt van die van het secundair onderwijs, met name in termen van doelstellingen, het aantal lessen van de opleidingen of de pedagogische begeleiding.

B.47.3. Daaruit wordt afgeleid dat de bestreden bepalingen afbreuk doen aan de rechtmatige verwachtingen van de in B.47.1 bedoelde leerlingen en dat zij voor hen onevenredige gevolgen hebben.

B.48. Het eerste onderdeel van het derde middel is gegrond. De artikelen 17, 18 en 67 van het bestreden programmadecreet moeten worden vernietigd in zoverre zij niet in een overgangsregeling voorzien voor de in B.47.1 bedoelde leerlingen.

B.49. Aangezien het vierde en het vijfde middel geen aanleiding kunnen geven tot een ruimere vernietiging, dienen zij niet te worden onderzocht.

3. Wat betreft de situatie van de leerlingen van het gespecialiseerd onderwijs

B.50. De verzoekende partijen leiden een zevende middel af uit de schending, door de bestreden bepalingen, van artikel 22*ter* van de Grondwet, al dan niet in samenhang gelezen met de artikelen 7 en 24 van het Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, met artikel 23 van het Internationaal Verdrag inzake de rechten van het kind, met artikel 15, lid 1, van het herziene Europees Sociaal Handvest, met de algemene beginselen van rechtszekerheid en gewettigd vertrouwen en met de *standstill*-verplichting, in zoverre zij aan de leerlingen met een handicap die in het gespecialiseerd onderwijs zijn ingeschreven, de toegang tot 7TK en tot 7BB ontzeggen indien zij houder zijn van respectievelijk een kwalificatiegetuigschrift en het GHSO. Dat gespecialiseerd onderwijs zou hun redelijke aanpassingen waarborgen, terwijl het volwassenenonderwijs en de opleidingen voor volwassenen dergelijke waarborgen niet zouden bieden, zodat afbreuk zou worden gedaan aan hun recht op volledige inclusie in de samenleving.

B.51.1. Artikel 22*ter* van de Grondwet bepaalt :

« Iedere persoon met een handicap heeft recht op volledige inclusie in de samenleving, met inbegrip van het recht op redelijke aanpassingen.

De wet, het decreet of de in artikel 134 bedoelde regel waarborgen de bescherming van dat recht ».

B.51.2. De artikelen 7 en 24 van het Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap bepalen :

« Art. 7. Kinderen met een handicap

1. De Staten die Partij zijn nemen alle nodige maatregelen om te waarborgen dat kinderen met een handicap op voet van gelijkheid met andere kinderen ten volle alle mensenrechten en fundamentele vrijheden genieten.

2. Bij alle beslissingen betreffende kinderen met een handicap vormt het belang van het kind de eerste overweging.

3. De Staten die Partij zijn waarborgen dat kinderen met een handicap het recht hebben vrij blijk te geven van hun opvattingen over alle aangelegenheden die hen betreffen, waarbij op voet van gelijkheid met andere kinderen en in overeenstemming met hun leeftijd en ontwikkeling naar behoren rekening wordt gehouden met hun opvattingen en waarbij zij bij hun handicap en leeftijd passende ondersteuning krijgen om dat recht te realiseren ».

« Art. 24. Onderwijs

1. De Staten die Partij zijn erkennen het recht van personen met een handicap op onderwijs. Teneinde dit recht zonder discriminatie en op basis van gelijke kansen te verwezenlijken, waarborgen Staten die Partij zijn een inclusief onderwijssysteem op alle niveaus en voorzieningen voor een leven lang leren en wel met de volgende doelen :

a) de volledige ontwikkeling van het menselijk potentieel en het gevoel van waardigheid en eigenwaarde en de versterking van de eerbiediging van mensenrechten, fundamentele vrijheden en de menselijke diversiteit;

b) de optimale ontwikkeling door personen met een handicap van hun persoonlijkheid, talenten en creativiteit, alsmede hun mentale en fysieke mogelijkheden, naar staat van vermogen;

c) het in staat stellen van personen met een handicap om daadwerkelijk te participeren in een vrije maatschappij.

2. Bij de uitoefening van dit recht waarborgen de Staten die Partij zijn dat :

a) personen met een handicap niet op grond van hun handicap worden uitgesloten van het algemene onderwijssysteem, en dat kinderen met een handicap niet op grond van hun handicap worden uitgesloten van gratis en verplicht basisonderwijs of van het voortgezet onderwijs;

b) personen met een handicap toegang hebben tot inclusief, hoogwaardig en gratis basisonderwijs en tot voortgezet onderwijs en wel op basis van gelijkheid met anderen in de gemeenschap waarin zij leven;

c) redelijke aanpassingen worden verschaft naar gelang de behoefte van de persoon in kwestie;

d) personen met een handicap, binnen het algemene onderwijssysteem, de ondersteuning ontvangen die zij nodig hebben om effectieve deelname aan het onderwijs te vergemakkelijken;

e) doeltreffende, aan het individu aangepaste, ondersteunende maatregelen worden genomen in omgevingen waarin de cognitieve en sociale ontwikkeling wordt geoptimaliseerd, overeenkomstig het doel van onderwijs waarbij niemand wordt uitgesloten.

[...]

5. De Staten die Partij zijn waarborgen dat personen met een handicap, zonder discriminatie en op voet van gelijkheid met anderen, toegang verkrijgen tot het tertiair onderwijs, beroepsopleidingen, volwassenenonderwijs en een leven lang leren. Daartoe waarborgen de Staten die Partij zijn dat redelijke aanpassingen worden verschaft aan personen met een handicap ».

B.52.1. In tegenstelling tot hetgeen de verzoekende partijen beweren, kunnen leerlingen met een handicap redelijke aanpassingen genieten om een opleiding voort te zetten in het

volwassenenonderwijs of om een beroepsopleiding te volgen bij de EFP/SFPME of bij het IFAPME.

B.52.2. Het decreet van de Franse Gemeenschap van 30 juni 2016 « betreffende het inclusief Volwassenenonderwijs » bepaalt, in artikel 2 ervan, dat de inrichtende machten en directies van inrichtingen een beleid voor inclusief onderwijs ontwikkelen (eerste lid).

Zulks houdt onder meer het recht in, voor studenten met een handicap, om te vragen om rekening te houden met hun specifieke behoeften in hun leertraject; dat recht moet overigens worden opgenomen op alle informatiedragers die zich richten tot het grote publiek en in het huishoudelijk reglement van de inrichtingen (artikel 2, tweede lid, van hetzelfde decreet).

Luidens artikel 7, § 1, van hetzelfde decreet kunnen die redelijke aanpassingen van materiële of pedagogische aard zijn en hebben zij betrekking op de manier waarop de in de pedagogische dossiers vastgestelde leerresultaten worden benaderd of beoordeeld, zonder ze evenwel ter discussie te stellen. Om dergelijke aanpassingen te genieten, moet de student een bewijsstuk overleggen dat zijn handicap aantoont en een medisch of paramedisch verslag dat het mogelijk maakt de redelijke aanpassingen die kunnen worden uitgevoerd, te overwegen (artikel 7, § 2, van hetzelfde decreet). Het overleggen van een bewijsstuk leidt bovendien tot de vrijstelling van het inschrijvingsgeld (artikel 8 van hetzelfde decreet).

B.52.3. Het decreet van de Franse Gemeenschapscommissie van 17 januari 2014 « betreffende de inclusie van personen met een handicap » bepaalt in artikel 29 ervan dat een ondersteuningsdienst voor beroepsopleiding de opdracht heeft « psychopedagogische begeleiding te bieden aan de persoon met een handicap die niet meer aan de leerplicht is onderworpen en die zich wenst in te schrijven voor een beroepsopleiding ». Die opdracht omvat met name « het opstellen van een professionele balans om een beroepsproject te bepalen dat aangepast is aan de noden, de ambities en de capaciteiten van de persoon met een handicap en het voorstellen van redelijke aanpassingen die doorgevoerd moeten worden in het kader van de opleiding » (artikel 3, eerste lid, 2°, van het besluit van het College van de Franse Gemeenschapscommissie van 24 januari 2019 « betreffende de ondersteuningsdiensten voor beroepsopleiding, waarbij artikel 29 van het decreet van de Franse Gemeenschapscommissie van 17 januari 2014 betreffende de inclusie van de gehandicapte persoon ten uitvoer gelegd wordt »).

B.52.4. Ten slotte bepaalt het decreet van het Waalse Gewest van 6 november 2008 « ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie » dat redelijke aanpassingen moeten worden uitgevoerd opdat het principe van de gelijkheid van behandeling ten opzichte van personen met een handicap wordt nageleefd, hetgeen onder meer inhoudt dat « naar gelang van de behoeften de passende maatregelen in een concrete situatie [worden getroffen] met name om een persoon met een handicap in staat te stellen toegang te hebben tot een opleiding of in aanmerking te komen voor een hulpverlening voor de inschakeling in het arbeidsproces » (artikel 13 van dat decreet).

B.53.1. Uit het voorgaande vloeit voort dat de leerlingen die in het gespecialiseerd secundair onderwijs waren ingeschreven, hoewel zij – net zoals de leerlingen van het gewoon secundair onderwijs – niet langer toegang hebben tot 7BB of tot 7TK wanneer zij houder zijn van het GHSO of van een kwalificatiegetuigschrift, zich kunnen inschrijven in het volwassenenonderwijs of voor een opleiding voor volwassenen en daarbij redelijke aanpassingen genieten waardoor zij die opleiding kunnen volgen. Zodoende wordt hun recht op volledige inclusie in de samenleving, met inbegrip van hun recht op redelijke aanpassingen, gewaarborgd.

B.53.2. Het zevende middel is niet gegrond.

Om die redenen,

het Hof

- vernietigt de artikelen 17, 18 en 67 van het programmadecreet van de Franse Gemeenschap van 11 december 2024 « houdende diverse bepalingen betreffende Onderwijs, Schoolgebouwen, Onderzoek en Cultuur », in zoverre zij niet in een overgangsregeling voorzien voor de in B.47.1 bedoelde leerlingen;

- verwerpt het beroep voor het overige.

Aldus gewezen in het Frans, het Nederlands en het Duits, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof, op 25 juni 2026.

De griffier,

De voorzitter,

Frank Meersschaut

Pierre Nihoul